

DEDE KORKUT

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
Cilt 7, Sayı 16 (Ağustos 2018), s. 104-147.
DOI: <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut233>
ISSN: 2147-5490, Samsun- Türkiye

Özgün Makale/ Original Article

Geliş Tarihi: 30. 07. 2018
Kabul Tarihi: 27. 08. 2018

Dîvânı Meçhul Bir 16. Yüzyıl Şairi: Edirneli Tîğî ve Şiirleri

His Divan is Unknown a 16th Century Poet: Tîğî from Edirne and His Poems

Yunus KAPLAN*

Öz

Klasik Türk edebiyatı olarak da adlandırılan edebî gelenek dâhilinde, yaşadığı dönemde ve sonrasında büyük etkiler bırakan ve yazmış oldukları eserlerle isimlerini ölümsüzleştiren sayısız şair yetişmiştir. Bu şairlerin birçoğunun yazdığı eserler günümüze ulaşsa da bazı şairlerin eserleri ise çeşitli sebeplerden dolayı günümüze ulaşmamıştır. Tezkireler ve çeşitli biyografik kaynaklarda hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilen; ancak yazmış olduğu herhangi bir eseri günümüze ulaşmayan divan şairlerinden biri de Tîğî'dir. Aslen Edirneli olan şairin asıl adı, Mehmed'dir. Edirne Sarayı'nda yetişerek buradan sipahi olarak çıkan, daha sonra Dergâh-ı Âlî'de müteferrikalık ve Edirne'de ihtisap ağalığı görevlerinde bulunan şair, 1617 yılında vefat etmiştir. Kaynaklarda tarih manzumeleri ve özellikle musammatlarıyla meşhur olduğu belirtilen Tîğî'nin, Kemâl-paşazâde'nin *Nigâristan'*ına yazdığı Türkçeye tercüme eseri ile mürettep bir *Dîvân* sahibi olduğu belirtilmektedir. Ancak söz konusu her iki eser de günümüze ulaşmamıştır. Her ne kadar Tîğî'nin bu eserleri günümüze ulaşmamış olsa da çeşitli tezkirelerde, biyografik kaynaklarda ve mecmualarda şaire ait bir divançe teşkil edecek kadar çok şiir kayıtlıdır. Bu çalışmamızda Edirneli Tîğî'nin hayatı hakkında bilgi verilecek; tezkireler, biyografik kaynaklar ve mecmualarda tespit edilen şiirleri üzerinde birtakım değerlendirmelerde bulunularak bunlardan bazı örnekler verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, 16. Yüzyıl, Edirne, Tîğî.

Abstract

The literary tradition which is named as Classical Turkish Literature grew the numerous poets who impressed in their period and later on, and who eternalised their name with their works. Even if the works that most of those poets wrote them have come to today, the works of some poets have not come due to the various reasons to today. One of the Ottoman poets that it was informed about their life and works in the collection of biographies and various biographies but that none of their works have come to today is Tîğî. The real name of poet who is from Edirne is Mehmet. The poet who became a cavalryman from Edirne Palace and

*Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Osmaniye -Türkiye. El-mek: yunuskaplan80@gmail.com.

then, had the duty of philosopher in Dergah-ı Ali and being an officer in İstanbul Municipality died in 1617. It is designated in the sources that Tigi who is stated as being famous with his historical poems and especially the poetry forms including the versicles had the rearranged collected poems with his translation work into Turkish that Kemal-pasazade wrote it. However, none of the works have come to today. Even if Tigi's works have not come to today, many poetries which will form the uncompleted collected poems belonging to the poet are recorded in the various collected biographies, biographical sources and journals. In our study, the information will be given about Tigi's life who is from Edirne; a set of evaluations about his poems which were determined in the collected biographies, biographical sources and journals will be made and some samples will be given.

Keywords: Classical Turkish Literature, 16th Century, Edirne, Tiği.

Giriş

Köklü bir geçmişe sahip olan Türk edebiyat tarihinde Osmanlılar döneminde teşekkül etmiş olan ve klâsik Türk edebiyatı olarak da adlandırılan edebî gelenek dâhilinde, yaşadıkları dönemde ve sonrasında büyük etkiler bırakan ve yazmış oldukları eserlerle isimlerini ölümsüzleştiren sayısız şair yetişmiştir. Özellikle Osmanlı'nın siyasi, askerî ve iktisadî bakımdan en ihtişamlı dönemi olan 16. yüzyıl, devletin sahip olduğu ihtişama paralel olarak birçok alanda olduğu gibi edebî alanda da zirvenin yaşandığı ve önemli sayıda şairin yetiştiği bir dönem olmuştur. Tezkireler ve çeşitli biyografik kaynaklarda bu dönemde yetişmiş birçok şairin hayatı ve yazdıkları eserler hakkında çeşitli bilgiler bulmak mümkündür. Kaynaklarda, hayatları hakkında bilgi verilip eser sahibi olduğu belirtilen bazı şairlerin eserleri günümüze ulaşırken bazılarının eserleri ise çeşitli sebeplerle günümüze ulaşmamıştır.

Klâsik Türk edebiyatının önemli eser türlerinden biri olan ve yazılmış oldukları devrin şiir ve sanat zevkini yansıtmaları bakımından edebiyat araştırmacıları için vazgeçilmez bir kaynak mesabesinde olan ve edebiyatımızın kırkambarı olarak kabul edilen şiir mecmualarında, herhangi bir eseri günümüze ulaşmayan bu türden şairlerin sayısız şiirlerine rastlamak mümkündür.

Tezkireler ve çeşitli biyografik kaynaklarda hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilen; ancak yazmış olduğu herhangi bir eseri günümüze ulaşmayan divan şairlerinden biri de Tiği'dir. Her ne kadar kaynaklarda Tiği'nin *Dîvân* sahibi olduğu belirtilse de şimdilik bu eserin herhangi bir nüshası elde değildir. Ancak çeşitli mecmualarda şairin, bir dîvânçe oluşturacak kadar çok şiiri kayıtlıdır. Bu çalışmada yaklaşık on yıldır iki bin şiir mecmuası ve çeşitli biyografik kaynakların taranması neticesinde Tiği'ye ait olduğunu tespit ettiğimiz şiirlerin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulmuş ve bu şiirlerden bazı örnekler verilmiştir.

Tiği ve Hayatı

Edirneli olan şairin asıl adı, Mehmed'dir. Riyâzî, şairin Üsküplü olduğunu söyler (Açıkgöz, 2017: 97). Doğum tarihi bilinmemektedir. Kara Murad Paşa'nın oğludur. Edirne sarayında yetiştikten sonra buradan sipahi olarak çıktı. Daha sonra Dergâh-ı Âlî'de müteferrikalık görevinde bulundu. Edirne'de bulunduğu dönemde çoğunlukla ihtisap ağalığı yaptı (Adıgüzel-Gündoğdu, 2014: 1693). İstanbul'da vefat eden şairin mezarı, Edirnekapı haricindedir (Açıkgöz, 2017: 97). Şairin ölüm tarihini Abdurrahman Hibri Efendi 1017/1608-09 (Kazancıgil, 1996: 124), Rıza 1020/1611 (Zavotçu, 2009: 195), Kâtip Çelebi, Ahmed Bâdî, Riyâzî ve Kaf-zâde Fâizî ise 1027/1618-19 olarak gösterir (Balcı, 2014: 644; Adıgüzel-Gündoğdu, 2014: 1693; Açıkgöz, 2017: 97; Kayabaşı, 1997: 208).

Kaynakların verdiği bu ölüm tarihleri içinde 1027/1618-19'un doğru olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Tîğî'nin elimizdeki şiirleri arasında Şerif Efendi'nin Edirne kadısı olması üzerine düşürdüğü ve 1024/1615-16 tarihini veren bir tarih kıt'ası bulunmaktadır (Mecmû'a-i Eş'âr, 06 Mil Yz A 897 vr. 185a). Bu da bizlere şairin bu tarihten sonra öldüğünü gösterirken, bazı tezkirecilerin vermiş olduğu 1017/1608-09 yılının doğruluğunu teyit etmektedir.

Abdurrahman Hibrî Efendi, Edirne'de Üsküfçü Hızır Mahallesi Soğukçeşme Sokağı'ndaki Tîğî'ye ait olan evin, Uşşâkî Tarikatı şeylerinden Muslihiddin Efendi tarafından satın alınarak zaviyeye dönüştürüldüğünü belirtir (Kazancıgil: 1996: 37).

Eserleri

Tîğî, Kemâlpaşa-zâde'nin Farsça *Nigâristan* adlı eserini Türkçeye tercüme etmiş; fakat bu eser müsvedde hâlinde kaldığı için meşhur olamamıştır (Adıgüzel-Gündoğdu 2014: 1693). Kaynaklarda bu eser dışında şairin bir de mükemmel *Dîvân* sahibi olduğu belirtilmektedir (Balcı, 2014: 644; Adıgüzel-Gündoğdu, 2014: 1693; Kayabaşı, 1997: 208). Ancak şairin söz konusu edilen her iki eseri de günümüze ulaşmamıştır.

Her ne kadar Tîğî'nin eserleri günümüze ulaşmamış olsa da yapmış olduğumuz mecmua taramaları neticesinde şaire ait 70 gazel, 33 tesdis, 15 tahmis, 13 kıt' a, 1 terkihi bent ve 159 matla olmak üzere toplam 291 manzume tespit ettik.

Edebî Kişiliği

Tîğî'nin edebî kişiliği hakkında kaynaklarda verilen bilgiler sınırlı olsa da tezkireciler onun şairliği hakkında övücü ifadeler kullanmışlardır. Kınalızade Hasan Çelebi, Tîğî'nin övgüye lâyık şiirlerinin herkesçe rağbet gördüğünü söyler (Eyduvan, 2009: 195). Rızâ ise onu, mana arsasının cesur at binicisi meşhur bir şair olarak tanımlayıp özellikle tahmis ve tesdis üzerindeki başarısına vurgu yapar (Zavotçu, 2009: 195). Rıza gibi Riyâzî de şairin tahmis ve tesdis yazmadaki başarısına dikkat çeker (Açıkgöz, 2017: 97).

Tîğî, aynı zamanda güzel tarih manzumeleriyle meşhur olmuş bir şairdir. Özellikle Edirne'deki tarihî Ali Paşa Kapalı Çarşısı ve Selimiye Camii'nin yapılışına tarih düşürmek için yazdığı manzumeleri çok meşhurdur (Canım, 1995: 252-53).

Bir şairin şairliğinin şekillenmesinde ve edebî kişiliğinin tekâmülünde kendine göre büyük gördüğü, sevip beğendiği şairlerin önemli bir etkisi vardır. Bu etkiyi bir şairin diğer şairlerin şiirlerine yazmış oldukları nazireler veya tahmis, tesdis gibi musammat türünde yazılmış şiirlerden tespit etmek de mümkündür. Tîğî de klasik edebiyatımızda çok yaygın olan bu geleneğe uyarak hangi şairlerden etkilendiğini yazmış olduğu bazı musammatlarla da göstermiştir.

Tîğî; tespit edebildiğimiz onbeş tahmisinden onüçünü Murâdî (III. Murat), Taşlıcalı Yahya, Derviş Vahdetî, Şeyhülislam Yahya, Şem'î, Makâlî, Nef'î, Fuzûlî, Sırrî, Nihânî, Subhî, Âşık Çelebi ve Ubeydî'nin gazellerine yazmıştır. Şair ayrıca Fuzûlî'nin altı, Ulvî ve Şeyhülislam Yahya'nın üç, Bâkî, Hâverî, Meşâmî, Ferâğî, Hayretî, Nev'î, Sâni, Sırrî, Cemâlî ve Hüdâyî'nin ise birer matla'ına tesdiste bulunmuştur. Bu da bizlere Tîğî'nin edebî kişiliğinin teşekkülünde bu şairlerin önemli bir rolünün olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Bu şairler arasında Tîğî'nin edebî kişiliğinin şekillenmesinde Şeyhülislam Yahya'nın önemli bir rolü vardır. Çünkü tespit ettiğimiz manzumelerinden yedi gazeli, bu şairin gazellerine naziredir. Yine üç tesdisini bu şairin matla'larına yazan Tîğî, bir

tahmisini ise yine bu şairin gazeline yazmıştır. Bu da bizlere Tîğî'nin edebî kişiliğinin şekillenmesinde Şeyhülislam Yahya'nın etkisini açıkça göstermektedir. Her iki şairin nazire ilişkisi içindeki bu gazellerinden bazılarının matla beyitleri aşağıda örnek olarak gösterilmiştir:

Sen inleme kim bezm-i maḥabbetde yirüñ yoḡ
Mest itdi seni bâde-i la' li ḥaberüñ yoḡ (Ş. Yahya, G. 185/1)

Çoçdum bilüñi dün gice gördüm kemerüñ yoḡ
Mestâne leb-i la' lüñi şordum ḥaberüñ yoḡ (Tîğî, G. 15/1)

İrdi bahâr sen daḥı şâd olmaduñ gönül
Güllerle goncelerle küşâd olmaduñ gönül (Ş. Yahya, G. 213/1)

Bezm-i ğam içre vaşl ile yâd olmaduñ gönül
Ğamuñ irişdi âhire şâd olmaduñ gönül (Tîğî, G. 17/1)

Divanlar ve mesnevilerle birlikte klasik Türk edebiyatının önemli eser türlerinden bir diğeri de şiir mecmualarıdır. Sahip oldukları zengin muhteva itibarıyla edebiyat tarihimizin kırkambarı kabul edilen ve yazılmış oldukları devrin edebî zevkini ve sanat telakkisini yansıtmaları bakımından önemli olan şiir mecmualarında Tîğî'nin de birçok şiiri kayıtlıdır. Bu da bizlere şairin yaşadığı dönemde ve sonrasında şairliğiyle şiir meraklılarınca beğenilip takdir edildiğinin önemli bir ipucudur.

Şiirlerinin Şekil ve Muhteva Özellikleri

Tîğî, klâsik Türk edebiyatındaki nazım şekillerinden birçoğuyula şiirler yazmıştır. Tezkirecilerin de belirttiği gibi özellikle musammat türünde yazdığı şiirlerle dikkatleri çeken şairin, gazellerindeki ustalığını da göz ardı etmemek gerekir. Gerek gazelin sahip olduğu beyit, vezin, kafiye, redif gibi şekil özelliklerini başarıyla kullanmış; gerekse de birçok önemli divan şairi gibi işlemiş olduğu konular, dil ve üslup özellikleriyle de gazel yazmada önemli bir başarı göstermiştir.

Tespit ettiğimiz şiirlerinin hepsini aruz vezniyle yazan şair, aruzu şiire tatbik etmede oldukça başarılıdır. Genellikle aruzun sık kullanılan vezinlerini tercih eden Tîğî'nin, kafiyeden yana tercihi ise genellikle mürdef ve mücerred kafiyeden yanadır. Tespit ettiğimiz 70 gazelin 38'i mürdef, 30'u mücerred, birer tanesi ise mukayyed ve cinaslı kafiyeyle yazılmıştır.

Redifin şiirdeki ritmik akışkanlık, ahenk ve anlam üzerindeki etkisinin bilincinde bir şair olarak Tîğî; bu gazellerinin altmış beşinde redif kullanmayı tercih etmiştir. Şair, bu gazellerin 35'inde bir veya birden fazla kelime hâlindeki, 17 gazelde ek+kelime hâlindeki, 13 gazelde ise sadece ek hâlindeki redifleri tercih etmiştir.

Klâsik Türk şiirinin künhüne vakıf bir şair olarak Tîğî, bu edebiyatın edebî sanatlarını da şiirlerine başarıyla tatbik etmiş, sık kullanılan mazmunları ve anlam çağrışımlarını ustaca kullanmayı başarmıştır. Böylece hem bu edebî geleneğin iyi bir temsilcisi olduğunu göstermiş hem de farklı hayallerle yazmış olduğu şiirlere renk katmasını bilmıştır. Örneğin klâsik şiirimizin en sık kullanılan mazmunlarından biri olan Leylâ ile Mecnûn arasındaki aşk serüvenini anlatan Kays redifli aşağıdaki gazel, şairin bu başarısına güzel bir örnek teşkil eder:

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün
Dime sevdâ ile Mecnûn-ı beyâbân idi Kays
'Aşk-ı Leylâ ile ser-geşte-i devrân idi Kays

Eşk-i gülgûnı anuñ Qaysı bahâr idi hemân
 Dâğ-ı pür-ğün [ile] bir lâle-i nu‘mân idi Qays
 Başına kuşlar üşüp pâyine düşmişdi vuğuş
 Mağv idüp cismini başdan ayağa cân idi Qays
 İmriü’l-Qaysa feşâhatda olurdu ğâlib
 Mâlik-i mülk-i sühan şâhib-i dîvân idi Qays
 Cezb idüp kendi ser-i zülfi ile Leylâyı
 Tîğiyâ hâşılı ser-ğalka-i rindân idi Qays (*Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Sermet Çifter 981, vr. 47a)

Yine birçok şiir mecmuasında karşımıza çıkan ve şairin en çok beğenilen gazellerinden biri olduğu anlaşılan cinas sanatının ön plana çıkarıldığı aşağıdaki gazelde ise Tîğî, hem klâsik şiirimizin en sık işlenen konularından biri olan âşık-maşuk-rakip ve âşık-vaiz arasındaki ilişkiyi başarıyla özetlemiş hem de cinaslı anlatımıyla zihinlerde renkli hayallerin oluşmasına zemin hazırlamıştır:

Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün
 Qaşuñ ki dil ü cânuma ğamzeñle oğ urdı
 ‘Âlemde bütün cevri ü cefâ yayın o qurdı
 Olmazsa eger yâd-ı vişâlünle firâquñ
 Destân-ı ğam-ı ğuşşa-i ‘aşquñ kim oğ urdı
 Gülşende eger meclis-i cânânı göreydi
 Va‘iz koyup uçmağı bizi aña o qordı
 Aldanma eger dilkülenürse saña ağıyâr
 Kim kızucağum sen dağı bilmezsin o qurdı
 Tîğî şorar ise eger ol gözleri fettân
 Ğamzeñ görelî seyfi du‘âsını oğ urdı (*Mecmû‘a-i Eş‘âr*, 06 Mil Yz A 803, vr. 8b)

Tîğî’nin şiirlerinde muhteva itibarıyla dikkatleri çeken en önemli özelliklerden birisi de şiirlerin genellikle âşıkane ve rindane yazılmış olmasıdır. Âşıkane ve rindane söyleyişlerin ağırlıkta olduğu aşağıdaki gazel buna güzel bir örnek teşkil eder:

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün
 Gözüñden ayru dil zülfün ucından hastedür cânâ
 Nazar kılanı hoş tut bir şikeste-bestedür cânâ
 Şarâb-ı nâz ile ğâyet güzellenmekdesün her dem
 Anuñ çün meylimüz sen gözleri ser-mestedür cânâ
 Ruğun devrinde la‘lün şevkine câmı tolı şun kim
 Gül ile ğonca bu meclisde deste destedür cânâ
 Hazer kılanı ayş u nüşün niş iderüz nür-veş âğir
 Egerçi ehl-i ‘ışkuñ nâlişi âhstedür cânâ
 Çatup ebrûlarun tîr-i cefâyı atma Tîğiyâ
 Anuñ düd-ı dili mâh-ı neve peyvestedür [cânâ] (*Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Fatih 3849, vr. 99a)

Tîğî’nin yaşadığı dönem olan 16. yüzyılın sonları ve 17. yüzyılın başları, Osmanlı’nın artık eski ihtişamını kaybetmeye başlayıp birçok alanda duraklamanın

hissedildiği bir dönemdir. Bu dönemde duraklamanın da getirdiği olumsuzluklar toplumda ahlâkî yozlaşmalara sebep olmuştur. Bu yozlaşmanın toplumun birçok kesimine sirayet etmesiyle birlikte halkta birtakım huzursuzluklar da baş göstermiştir. İçinde yaşadıkları toplumun iyi bir gözlemcisi durumundaki divan şairleri de bu durumdan rahatsız olmuşlar ve bu rahatsızlıklarını zaman zaman şiirlerinde dile getirmişlerdir. Tîğî de Şeyhülislam Yahya'nın bir matla'ına yazdığı tesdiste, yaşadığı devirde şahit olduğu bazı ahlâkî yozlaşmaları terennüm etmekten çekinmemiştir. Bu şiirinde ilim erbabının sözlerinin artık dinlenmeyişiinden, ordunun Macar Seferi'nde savaşırken ağaların ve Celâlî eşkiyalarının halka zulmetmesinden, vezirlerin yalana düşkünlüklerinden, devlet adamlarının kapılarının rüşvetsiz çalınmayışından, âlimlerin makam-mevki için birbirleriyle çekişmelerinden ve cahillerin bu ortamı ganimet bilmesinden dem vuran şair; bu zulümler neticesinde dünyanın dengesinin bozulmasının ise normal olduğunu söyleyerek âdil bir yöneticinin kalmadığından şikâyet eder:

[Matla' -ı Yahyâ] Tesdîs-i Tîğî

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

I

Hükmin icrâ idemez 'âleme Dârâ didüğüñ
 Halka söz tutdıramaz müftî vü monlâ didüğüñ
 Hall ü 'ıkdı kula ısmarladı paşa [didüğüñ]
 Oldı mağlûb-ı nefer zâbiṭ ü ağa didüğüñ
 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
 Katı alçağ görünür oldı eñ a'lä didüğüñ

II

Fuḡarâ zulm-i Celâlîden idüp efgâñı
 Engürüs içre sefer ehli dökerken ḡanı
 Hâlden kılmayup âgâh şeh-i devrânı
 Hâke şaldı ağalar kūy-ı ser-i ḡaltânı
 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
 Katı alçağ görünür oldı eñ a'lä didüğüñ

III

Vüzerâ vizr ile tezvîre virüpdür şüret
 Ağalar ḡapusu açılmaz ebed bî-rüşvet
 Demidür zâhir olup *yevme teḡümü's-sâ'at*
 İrse devletlülerün çoḡuna Hâḡdan nekbet
 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
 Katı alçağ görünür oldı eñ a'lä didüğüñ

IV

Cehl ile girdi biribirine ḡayl-i vüzerâ
 Düşdiler manşıb için baḡḡ ü cidâle 'ulemâ
 Bildiler fırsatı bu demde ḡanîmet cühelâ
 Zülm ile zîr ü zeber oldı anuñçün dünyâ
 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didüğüñ
 Katı alçağ görünür oldı eñ a'lä didüğüñ

V

Tîḡiyâ nice bozulmaya niḡâm-ı 'âlem
 Oldı cühhâl bu demde 'ulemâdan ekrem

Kalmadı şadırda bir hâkim-i 'âdil çü bu dem
 'Arzını saltanatuñ eylediler zîr-i kadem
 'Ayn-ı zillet mi degül devlet-i dünyâ didügün
 Kâtı alçağ görünür oldı eñ a' lâ didügün

(*Mecmû'a-i Kasâ'id*, Esad Efendi 3424, vr. 195a)

Tîğî de birçok şair gibi duygu ve düşüncelerini manzumelerinde dile getirirken sözlerine renk katmak, az sözle çok şey anlatmak ve anlamı daha da güçlendirmek için Türkçenin sahip olduğu dil malzemelerini mümkün olduğunca değerlendirme yoluna gitmiştir. Şairin bu amaçlarla başarılı bir şekilde kullandığı dil malzemeleri arasında atasözleri, deyimler ve halk söyleyişlerinin önemli bir payı bulunmaktadır. Bu kullanımlar içinde deyimlerin ağırlığı daha fazladır. "Ayak basmak, yüz çevirmek, ağzına almamak, ağız bir etmek, yanıp yakılmak, gam çekmek, eline girmek, ter düşmek, gönlü düşmek, gönlünü almak, söze gelmek, kanı boynuna, sevdaya salmak, gönlüne girmek, kan ağlamak, dert çekmek, can atmak, can vermek, insafa gelmek, baş eğmek, hakkı boynunda kalmak, başa almak, bir içim su, baş koşmak, el çekmek, canına kâr etmek, gözü yollarda kalmak, yüz çevirmek, canı daralmak, söz tutturmak, hâk ile yeksân etmek, dert yanmak, yüz vermek, aklını almak, elem çekmek, kulak tutmak, candan bezmek, yabana atmak, gam çekmek, ipliği pazara çıkmak..." gibi deyimler bunlar arasındadır.

Şair, "Benim iki gözüm, çok yaşa, adam ol, insana karış, kuzucağım, hoş geldi safa geldi, dostum" gibi halk söyleyişlerinin yanında "Uslu haber deliden alınır, yıkılan yıkılanı ister, mazlumun ahı yerde kalmaz" gibi atasözlerini de kullanmıştır.

Şiirlerinden Örnekler¹

Tahmisler

1²

Tahmîs-i Tîğî Gâzel-i Dervîş Vahdetî

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

I

Bu tâk-ı revâkuñ ne büleñ idi esâsı
 Âb üzre urulmasa anuñ tarh-ı binâsı³
 Yoğ idi kuşûrı eger olmasa fenâsı
 Hoş kaşır-ı şafâ idi felek olsa beğâsı
 Ammâ n'idelüm fâni imiş bu yıkılâsı

II

Cellâd-ı gam üstine tûrup bir nice şahşuñ
 Murğ-ı dil ü cânın uçurup bir nice şahşuñ
 Tağdır eli kaydını görüp bir nice şahşuñ
 Şemşir-i kazâ boynın urup bir nice şahşuñ
 Gördüm kafesi başka yatur başka kafâsı

III

Hasretle olup her birinüñ hâtırı pür-gam

¹ Bir makale hacmini fazlasıyla aşacağı için şairin tespit ettiğimiz manzumelerinden bir seçki oluşturulmuştur. Bütün manzumelerinin bir arada olduğu kitap çalışmamızı yakın zamanda yayımlamayı düşünüyoruz.

² *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye K. 1565. vr. 105b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 5480. vr. 178a-b.

³ tarh-ı binâsı: tarh u esâsı Belediye K. 1565.

Envā⁶ -ı te'essüfle tutup cümlesi mâtem
 Fevt olduğına nâdim olup ya⁶ ni bu⁶ âlem
 Bu mışra⁶ ı okurdu revân dilleri her dem
 Âh ol geçen evkâtumuzun olsa kazası

IV

Gül gibi müdâm elde tırup cāmı ḥabībūn
 Bülbülleri zâr itmek imiş kârı raḳībūn
 Hoş gör yüri ey dil ne ise sende naşībūn
 Geh girye vü geh âh iledür zevki ḡarībūn
 Dünyâ evinūn böyle imiş çünki esâsı⁴

V

Tîḡî şeb-i zulmetde komışdı beni ol mâh
 Olmasa eger meş⁶ ale-i âh-ı şehergâh
 ‘Aşq odına yanmazsa n’ola zâhid-i gümrâh
 Erbâb-ı dilūn âteş-i âhından imiş âh
 Dünyâ evinūn Vaḥdetiyâ nūr u ziyâsı

2⁵**Tahmîs-i Tîḡî Beg**

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

I

Dostum⁶ zülfüne bağlanmayan⁷ âvâre mi var
 Gamzeññ üstine düşmez dil-i pür-yâre mi var
 Merhem-i vaşluñı ummaz ten⁸ faşd-ı yâre⁹ mi var
 Hâşılı sencileyin ḡâbil-i nezzâre mi var
 Seni gördükde kişi sevmemege çâre mi var

II

Ḥâme-i kudret idüp luḡ ile izhâr-ı kemâl
 Ḳadd-i bālâñı bülend itdi Ḥudâ-yı müte⁶ âl
 Seyr iden naḡş-ı cemilūn dir iken Cell-i Celâl
 Nazar-ı pāk ile ey âyine-i ḡüsn-i cemâl
 Seni gördükde kişi sevmemege çâre mi var

III

Ḥâl-i müşḡinūññ âhū-yı Ḥuten ḡurbânı
 Misk-i Rûmî saçınñ vâlih ü ser-gerdânı
 Bu leḡâfetle eyâ ḡüsn ilinūñ sulṡânı
 Nergis-i mestūñññ erbâb-ı nazar ḡayrânı
 Seni gördükde kişi sevmemege çâre mi var

⁴ çünki esâsı: âbu hevâsı Belediye K. 1565.

⁵ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi 784. vr. 29b-30a; *Mecmû‘a-i Kasâ‘id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 247a-b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Hk 240. vr. 107a-b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Cönk 163. vr. 56b-57a.

⁶ dostum: dilberâ Hâlet Efendi 784.

⁷ bağlanmadık: bağlanmayan Hâlet Efendi 784.

⁸ ten: dil 06 Mil Yz Cönk 163.

⁹ şad-pâre: faşd-ı yâre Hâlet Efendi 784.

IV

Bileli hâk-i rehûn olduğumu sultânım
Bağmaz oldu yüzüme dînlemeyüp efgânım
Küfr-i zülfün nice yağmalamasun imânım
Sen de inşâf ide¹⁰ Allâhı severseñ cānum
Seni gördükde kişi sevmemege çâre mi var

V

Eylemiş muşhaf-ı hüsnüñi çü nûr âyeti zeyn
Vechi vardur yüzüne dirler ise zi'n-nüreyn
Gelmesün âyine-i tab' uña Tîğîden şeyn
Meded ol 'ârız-ı pür-hâl ile ey kurre-i 'ayn
Seni gördükde kişi sevmemege çâre mi var

3¹¹**Tahmîs-i Tîğî Gazel-i Şem'î**

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I

Eger dünyâ gibi hûbân-ı 'âlem bî-vefâ olsa
Dil-i 'uşşâka dâ'im işleri cevri ü cefâ olsa
Mağaşşıl kâr-ı 'âşık dem-be-dem¹² derd ü belâ olsa
Hâlâş olmak ne mümkün bir gönül kim mübtelâ olsa
Alınmaz 'aşk elinden iki 'âlem bir yaña olsa

II

Cihânı gün gibi gezdüm varınca ğarbdan şarğa¹³
Harâretler çeküp mihrüñle irdüm süz ile ğarğa
Belâ budur qaradan ağı kâdir olmadum¹⁴ farğa
Vücüdüm zevrağın deryâ-yı eşküm virmedin¹⁵ ğarğa
Çıķarsa baħr-ı ğayretten bizi bir âşinâ olsa

III

'Adü ta' nından itmez ehl-i dil âh u figân hergiz
Tayanmaz anlaruñ âhına¹⁶ kevn ile mekân hergiz
Murâdumca benüm dönmezse de bu âsmân hergiz
Felekden ağlamazdum ey meh-i nâ-mihribân hergiz
Raķîbüñ cevri n'eylerdi eger sende vefâ olsa

IV

Mağabbet ehlinüñ derdiyle miħnet yâr-ı cāmidur
Ümid-i vaşl ile hecr ise bir hoş zindegânîdür
Ĝam-ı la' lüñ derün-ı sinede çün rûħ-ı şânîdür
Yoluñda derd ile ölmek ğayât-ı cāvidânîdür

¹⁰ ide: it Hâlet Efendi 784.

¹¹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 571. vr. 168a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 583. vr. 106a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 5480. vr. 94a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Universitätsbibliothek Leipzig B. or. 265. vr. 22b.

¹² dem-be-dem: dâyimâ Leipzig B. or. 265.

¹³ ğarbdan şarğa: şarğdan ğarba Leipzig B. or. 265.

¹⁴ olmadum: olmazam Leipzig B. or. 265.

¹⁵ virmedin: virmedüm T 5480.

¹⁶ Tayanmaz anlaruñ âhına: Dayanmaz anlara âyine-i T 5480.

Gerekmez āb-ı Hızır ile Mesihādan devā olsa

V

Olup mihr ü maḥabbet Tīḡiyā ḡālib bu dünyāda
Şafādan ḡayrı nesne olmasa a' lāda ednāda
Tutup gün gibi cāmı zīr-i ṭāk-ı¹⁷ çarḡ mīnāda
N'olaydı Şem'iyā bu bezm-i cem' -i 'ālemārāda
Küdūret aradan gitse ḡamu ehl-i¹⁸ şafā olsa

4¹⁹

Tahmīs-i Tīḡi Ḡazel-i Nef'ī

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

I

Çekerin cevri bir kaşı kemānı severin
Ḡamzesi tīrine olmaḡa nişānı severin
Baḡlanup zūlfine ol mūy-miyānı²⁰ severin
Mā'ilem cezbe-i dīdāra hem anı severin
Bir güzel çehrede ān olsa ben anı severin

II

'Ayn-ı iz' ān ile mīzāna çeküp ḡübānı
İsterin²¹ kim ola ḡoş-ḡū çü meh-i Ken' ānı
Göricek şūret ü sīretle muḡayyed²² anı
Dilerem ḡüsni gibi ḡulḡı güzel cānānı
Muṭlaḡā böyle olan şūh-ı²³ cihānı severin

III

Göricek bir yūzi gül ḡonca-dehen dildārı
İderüm 'ışḡ ile²⁴ açmazdan anuñ-çün zārı²⁵
Şaḡlayup mihrini²⁶ ḡōñlümde mu' ammāvārı
Severin zāhir ü bāṭın göricek dildārı²⁷
'Arz-ı ḡāle meded²⁸ olmazsa nihānı severin

IV

Sevmeyüp her meh-i bī-mihr-i cihān-āşūbı²⁹

¹⁷ zīr-i ṭāk-ı: zer varaḡ bu T 5480.

¹⁸ ehl-i: 'ālem T 5480.

¹⁹ *Mecmū'a-i Eş'âr*, Oḡuz Ergeç Özel Koleksiyonu. vr. 317b; *Mecmū'a-i Kasā'id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 247a; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yazmaları 272. vr. 8a; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 2907. vr. 22a; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz C 4/3. vr. 43b; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4967. vr. 135a-135b; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 325. vr. 75a-b; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 312. vr. 157b-158a; *Mecmū'a-i Eş'âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 66a.

²⁰ mūy-miyānı: kaşı kemānı Marmara 272.

²¹ İsterin: dilerem Marmara 272, Sermet Çifter 325.

²² muḡayyed: mu' anber 06 Mil Yz C 4/3.

²³ şūh-ı: şāh-ı Esad Efendi 3424.

²⁴ İderüm 'ışḡ ile: idersem nola Marmara 272, 06 Mil Yz C 4/3; 'ışḡ ile: şevḡ ile Sermet Çifter 312.

²⁵ İderüm 'ışḡ ile açmazdan anuñ-çün zārı: iderin 'aşḡ ile anuñçün içümden zārı 06 Mil Yz A 2907.

²⁶ şaḡlayup mihrini: şaḡlaram nāmını Marmara 272, Nuruosmaniye 4967; mihrini: nāmını Sermet Çifter 325.

²⁷ dildārı: bir yārı 06 Mil Yz A 2907.

²⁸ meded: maḡal Marmara 272.

²⁹ her meh-i bī-mihr-i: bende-i mihr-i yār-ı 06 Mil Yz C 4/3; cihān-āşūbı: cihān-merḡūbı Nuruosmaniye 4967.

Degme Rüstem sitemün³⁰ olmaz iken mağlûbı
 Degülem³¹ gerçi ki şıpsavdi³² görüp her hûbı³³
 Sevmezsin sevmezsin ammâ göricek mağbûbı³⁴
 Nerede var ise bir âfet-i cânı severin

V

Hâş u 'âma taķılan lâle-'izârı sevmem
 Hüsni Yusufla geçen köhne bahârı sevmem
 Ger Züleyhâ-yı zamân olsa da qarı sevmem
 Ne kadar nâziük ü nerm olsa nigârı sevmem
 Ne kadar âfet-i cân olsa cevânı severin

VI

Bir nazâr 'ayn-ı 'inâyetle³⁵ nazâr³⁶ itdüm aña
 Şu gibi aķdı gönül sūy-ı bedenden o yaña
 Münkeşif olmadı bu³⁷ 'ilm-i zârūrî çü saña
 İhtiyâr elde degül şūfi ne dirseñ di baña
 Severin hâşılı ol rûh-ı revânı severin

VII

Tîğiyâ ħalbe şafâ virse³⁸ küdüret def' i
 Mümkün olmaz idi hiç mihr ü mağabbet ref' i
 Olsa 'aşkuñ zararı mağz-ı mişâl-i ef' î
 Çäre yok bir güzeli sevmemege ey Nef' î
 Saña lâzım mı dimek işte fülânı severin

5³⁹

Tahmîs-i Tîğî Beg Ėazel-i Fuzûlî

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I

Ne cân-ı meyde dâ'im neş'e-i zevķ ü şafâ gördüm
 Ne mir'ât-ı cemâl-i yârda rûy-ı liķâ gördüm
 Mağaşşıl bezm-gâh-ı 'âlemi Ėâyet fenâ gördüm
 Vefâ her kimseden kim istedüm andan cefâ gördüm
 Kimi kim bu fenâ dünyâda gördüm bî-vefâ gördüm

II

Yine hem-derd olup her demde işüm⁴⁰ nâle vü eĖĖân
 Ėulaķ ħutmaz dil-i bî-mârumuñ zârına hiç⁴¹ bir an

³⁰ Rüstem sitemün: Rüstemün 06 Mil Yz C 4/3.

³¹ degülem: dimezin 06 Mil 2907.

³² Şıpsavdi: zâhirde Nuruosmaniye 4967.

³³ şıpsavdi görüp her hûbı: şıp gördi sevüp mağbûbı 06 Mil Yz C 4/3; hûbı: mağbûbı Sermet Çifter 312.

³⁴ göricek mağbûbı: bir hûbı 06 Mil Yz C 4/3.

³⁵ 'inâyetle: ħaķıķatle Esad Efendi 3424, 06 Mil Yz A 2907.

³⁶ nazâr: nigâh Marmara 272.

³⁷ bu: ol 06 Mil Yz C 4/3; çün Nuruosmaniye 4967.

³⁸ ħalbe şafâ virse: virse ħalbe şafâ 06 Mil Yz C 4/3.

³⁹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962. vr. 165b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10556. vr. 47a.

⁴⁰ İşüm: itsem T 10556.

⁴¹ hiç, Nuruosmaniye 4962'de yok.

Nice bir olmayam bezm-i ğamuñda⁴² ey ṭabīb-i cān
Kime kim derdümi izhār kıldum isteyüp dermān
Özümden biñ beter bir derde anı⁴³ mübtelā gördüm

III

Ḳatı düşvār idi⁴⁴ derdüm meger āsānlıĝ el virdi
Ser-i kūyuñda kıldum bī-ser ü sāmānlıĝ el virdi
Şarāb-ı ʿıṣkuñı nūş eyledüm hayrānlıĝ el virdi
Ayaĝ bařdum reh-i ümmide ser-gerdānlıĝ el virdi
Emel ser-riřtesin ṭutdum elümde ejdehā gördüm

IV

N'ola kılsa gözüm hālinde yārūñ nitekim hergiz
Sevād-ı ḥaṭṭ-ı rüy-ı mehveşinden ğayrısın görmez
Düşersin ey gönül derd ü ğam-ı hicrāna cāndan bez
Baña gösterdi gerdün tīre-bařtum gözğüsün yüz kez
Men-i⁴⁵ bed-bařt aña her ğāh bařdumsa⁴⁶ kıra gördüm

V

İdüp ḳaṭʿ -ı ṭaʿ alluĝ Tīĝiyā ebnā-yı ādemden
Demidür kimseyi yād eylemezsün yār u mařremden
Çeküp⁴⁷ āyine-i İskender ile sāĝar-ı Cemden
Fuzūlī ʿayb kıлма yüz çevirsem cümle⁴⁸ ʿālemden
Neden kim her kime yüz ṭutdum⁴⁹ andan yüz belā⁵⁰ gördüm

6⁵¹**Tahmīs-i Tīĝi Ğazel-i Sırrı**

Mefāʿ İlün Mefāʿ İlün Mefāʿ İlün Mefāʿ İlün

I

Ḳanı řirīñ lebününden Hüsrevā dād itdigüm demler
Dili Ferhādveř feryāda muʿ tād itdigüm demler
Yıķup ten hānesin ğam ḳařrın ābād itdigüm demler
Ḳanı ḥak-i rehūñ āhumla berbād itdigüm demler
Añılmaz mı ser-i kūyuñda feryād itdigüm demler

II

Dilüm efgār ider ḥār-ı elem gül-rūyuñ anduĝça
Düşer sevdāya ʿ aĝlum⁵² kākül-i hoř-būyuñ añduĝça
Olur hālüm periřān ğülsitān-ı kūyuñ añduĝça
Aĝar cūy-ı siriřküm ḳāmet-i dil-cūyuñ añduĝça

⁴² ğamuñda: ğamda T 10556.

⁴³ Bir derde anı: derde iniler Nuruosmaniye 4962.

⁴⁴ düşvār idi: düşvār idi Nuruosmaniye 4962.

⁴⁵ Men-i: ki ben T 10556.

⁴⁶ bařdumsa: bařdukça T 10556.

⁴⁷ Geçüp: çeküp T 10556.

⁴⁸ Cümle: ḥaĝ-ı Nuruosmaniye 4962.

⁴⁹ ṭutdum: ṭutdumsa Nuruosmaniye 4962.

⁵⁰ belā: cefā T 10556.

⁵¹ *Mecmūʿa-i Kasāʿid*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 246b; *Mecmūʿa-i Eřʿâr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10556. vr. 7a; *Mecmūʿa-i Eřʿâr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 98a; *Mecmūʿa-i Eřʿâr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Cönk 163. vr. 84a-b.

⁵² ʿ aĝlum: gönölüm Esad Efendi 3424.

Ṭolar kan ile çeşmüm la' lüni yād itdigüm demler

III

Ser-i gîsü-yı müşgînün ṭolup⁵³ sevdâ-yı hâmunla
Murâdum kebkini şayd itmiş iken ya' ni dâmunla
Ḥalâs olmuş iken kayd-ı cihândan nîk ü nâmunla
Gözümden uçar oldı ol tezerv-i⁵⁴ hoş-ḥurâmunla
Dem-â-dem murğ-ı cânı ğamdan âzâd itdigüm demler

IV

Alup sihr⁵⁵ ile ' aqlum her gice ol nergis-i⁵⁶ cādū
Olurken şubḥa dek sen mâha bîdâr olmayup pehlū
Ne sırdur bu ki şimdi gözlerüme girmeyüp uyḥu
Ḥayâl-i ḥ'âba döndi gūşe-i firḳatde ey meh-rū
Vişâlünle dil-i nâ-şādumı şād itdigüm demler

V

Gelüp âdemle âbâd itmeyüp kâşâne-i dehri
Maḥabbet künci ma' mūr itmeyüp vîrâne-i dehri
Ne söyler Tîğiyâ gūş eyle bu ferzâne-i dehri
Daḥi bennâ-yı kudret yapmamışdı ḥâne-i dehri
Binâ-yı ' aşkı Sırrî dilde bünyâd itdigüm demler

7⁵⁷

Tahmîs-i Tîğî [Gazel-i Aşık Çelebi]

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

I

Âh kim bu dil-i sūzân ile öldüm gitdüm
Ṭutuşup âteş-i ḥırmân ile öldüm gitdüm
Şem' veş dîde-i giryân ile öldüm gitdüm
Heves-i şoḥbet-i⁵⁸ cânân ile ile öldüm gitdüm
İrmedüm vuşlata⁵⁹ hicrân ile öldüm gitdüm

II

Reh-güzârında döküp eşk-i revânum her sū
Bâd-ı âhum gibi her cânibe kıldum tek-â-pū
Baña meyl itmez ise bâri o serv-i dil-cū
Nâlişüm işide raḥm eyleye öldüre⁶⁰ diyü
Âh kim nâle vü efgân ile öldüm gitdüm

III

Dest-i zulm ile o şeh bir yaña gönülüm yıkdı
Bir yaña cismi felek künc-i firâka tıkdı

⁵³ ṭolup: ṭutup 06 Mil Yz Cönk 163, T 10556.

⁵⁴ tezerv-i: nihâl-i 22 Sel 2309.

⁵⁵ Sihr: hier Esad Efendi 3424, T 10556.

⁵⁶ nergis-i: ğamzesi T 10556.

⁵⁷ *Mecmû'a-i Kasâ'id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 246b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 801. vr. 17b-18a.

⁵⁸ şoḥbet-i: miḥnet-i 06 Mil Yz A 801.

⁵⁹ vuşlata: vaşlına 06 Mil Yz A 801.

⁶⁰ öldüre: ol yâr Esad Efendi 3424.

Her yañadan beni gâyet ğam u miñnet⁶¹ şıkdı
 Bir yaña ța^c ne-i aġyâr⁶² ile cānum çıkdı
 Bir yaña miñnet-i devrân ile öldüm gitdüm

IV

Dâr-ı ğurbetde olup hicr ile dâ[']im bîmâr
 Kıldı⁶³ ğam-hâne-i fûrkatde gönül girye⁶⁴ vü zâr
 Ol ıtabîb-i dil ü cān ise ider gelmege^c âr
 Ne şorar hâlümü ne derdüme raħm eyler var
 Dostlar ħasret-i dermân ile öldüm gitdüm

V

Cān virürken yoluña Tîġî olup senden dūr
 Olmış a^c dâ-yı denî dâr-ı cihānda mesrūr⁶⁵
 Hıdmet-i ħāk-i derüñde^c acabā noldı kuşūr
 Segler āsüde işigüñde bu^c Āşık mehcūr
 Āh kim ġayret-i akrân ile öldüm gitdüm

8⁶⁶**Tahmîs-i Tîġî Beg**

Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilün

I

Ser-i kūyuñda olup bir nice gün mihmānuñ
 Adını añmaz iken nāle ile efġānuñ
 Atdı yabāna beni dest-i ğam-ı hicrānuñ
 Elümüzdən ne gelür olmaz ise ihsānuñ
 Yine itüñ köpegüñ yine kuluñ ħurbānuñ

II

Olmayup luřf ile ihsānuña ašlā mazhar
 Elemi cevır [ü] cefā cānuma eylerse eşer
 Bulmayup miñnet-i hicrān ile^c ālemde mařar
 Eřigüñden beni biñ kerre sürerseñ de eger
 Yine itüñ köpegüñ yine kuluñ ħurbānuñ

III

Dilümi pāreleyüp tîġ-i dil-āzāruñ ile
 Yārelerseñ cigerüm ħançer-i ħün-ħ[~]āruñ ile
 Öldürürseñ de ğam [u] miñnet-i bisyāruñ ile
 Bir görürseñ beni ol ħapuda aġyāruñ ile
 Yine itüñ köpegüñ yine kuluñ ħurbānuñ

IV

Seni cān ile seven ġayr ile ülfet mi ider
 Unudup luřf-ı firāvānuñı ġaflet mi ider

⁶¹ beni gâyet ğam u miñnet: ğam u mahabbetle gâyet 06 Mil Yz A 801.

⁶² aġyâr: a^c dâ Esad Efendi 3424.

⁶³ Kıldı: Kıldı 06 Mil Yz A 801.

⁶⁴ girye: bî-kes 06 Mil Yz A 801.

⁶⁵ denî dâr-ı cihānda mesrūr: dâr-ı cihānda Manşür 06 Mil Yz A 801.

⁶⁶ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 66a.

İrişen vaşluña hicrünüle kanâ' at mı ider
Eşigüñ beklemeden hiç ferâgat mı ider
Yine itüñ köpegüñ yine ıulunuñ ıurbânuñ

V

Âsitânuñdan idüp Tîğî-i mehcûrı cüdâ
Dem-be-dem ħ'ân-ı vişâlünüñ anup ey kân-ı vefâ
Eyleseñ yirin anuñ ħışm ile künc-i belâ
Dâmen-i pâküñe yüzler sürüben diye saña
Yine itüñ köpegüñ yine ıulunuñ ıurbânuñ

Tesdisler

1⁶⁷

Tesdîs-i Tîğî Maḡla' -ı 'Ulvi

Mefâ' İlün Mefâ' İlün Mefâ' İlün Mefâ' İlün

I

Ġubâr-ı pâküñ idüp cism-i câna tütüiyâ geldüñ
Ayağüñ tozu ile yüzüm üstine başa geldüñ
Cihâna gün gibi 'arz eyleyüp rüy-ı vefâ geldüñ
Ruħunuñ mâhıyla şâm-ı tîrem itdüñ pür-ziyâ geldüñ
Beni fırkat şebinde ıomaduñ ey meh-liķâ geldüñ
Şafâ virdüñ gönül mir'âtine şâhum şafâ geldüñ

II

Ķoyup ħâk-i rehüñ gün gibi seyrân eyleyelden sen
Ķam- ı mihrünüle yirde gökde cânum tutmadı mesken
Cemâlünüñ mâhını görmek dilerdüm cân ile dilden
Bi-ħamdi'llâh ki idüp dîde-i ħam-dîdemi rüşen
Beni fırkat şebinde ıomaduñ ey meh-liķâ geldüñ
Şafâ virdüñ gönül mir'âtine şâhum şafâ geldüñ

III

Unutmuşken beni derd ü ħamuñ şahrâ-yı miħnetde
Ĥayâlünüñ olmuş iken hem-demüm küy-ı maħabbetde
Olurken cevri-yârân ile dil vâdî-yi ħayretde
Cemâlünüñ ħayretiyle ıalmış iken künc-i zulmetde
Beni fırkat şebinde ıomaduñ ey meh-liķâ geldüñ
Şafâ virdüñ gönül mir'âtine şâhum şafâ geldüñ

IV

Ser-i küyuñda her dem eglenüp ıavl ü ıarâruñla
Cihânda hem-dem olmuşken gönül feryâd u zâruñla
Dem-â-dem mest iken sevdâ-yı çeşm-i pür-ħumâruñla
Gözüm yılduz şayarken şubħ olunca intizâruñla
Beni fırkat şebinde ıomaduñ ey meh-liķâ geldüñ
Şafâ virdüñ gönül mir'âtine şâhum şafâ geldüñ

V

Ruħuñdan nergis ise çeşm-i bed her laħza dür olsun
Ġubâr-ı küyuña her kim ki düşmen dirse kûr olsun

⁶⁷ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 196a.

Cemālũn seyrin itsũn alb-i Tĩgĩ pũr- uzũr olsun
 Ruũn mir ati adan ister[ũm] kim ar-ı nũr olsun
 Beni fũrat Şebinde omadũn ey meh-ikā geldũn
 Őafā virdũn gũnũl mir atine Őāhum Őafā geldũn

2⁶⁸**Tesdīs-i Tĩgĩ Mala -ı Ulvi***Mefā İlũn Mefā İlũn Mefā İlũn Mefā İlũn*

I

Bana kemlik Őatanlar dā imā eylũkle yād olsun
 Zevālũm isteyenler gũn gibi rũŐen-nihād olsun
 uŐurum gũzleyen kāmillerũn  ōmri ziyād olsun
 Mũkāfātı dimem bir mutezā-yı  adl ũ dād olsun
 Yıanlar ātır-ı nā-Őādumı Yā Rabbi Őād olsun
 Benim-ũn nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

II

Sitemkerlikde ũn⁶⁹ ol bĩ-vefā yār oldı ayāra
 Cefāsından Őafālar kesb idũp zev itmedũr āre
 NaŐĩb olan belādur muttaŐıl ũn  aŐı-ı zāra
 Dil-i zārum elemden azz alur⁷⁰ incinmez āzāra⁷¹
 Yıanlar ātır-ı nā-Őādumı Yā Rabbi Őād olsun
 Benim-ũn nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

III

Gũnũl oldua pũr-am cũmle⁷² alkı Őād-mān ister
 Ne deĩlũ zār u nā-kām olsa dehri⁷³ kām-rān ister
 Cihānı kendi gibi Şanma zār u nā-tũvān ister
 MeŐeldũr geri dirler yıılanı⁷⁴ yıılan ister
 Yıanlar ātır-ı nā-Őādumı Yā Rabbi Őād olsun
 Benũm-ũn nā-murād olsun diyenler ber-murād olsun

IV

Revān olunca rũum āne-i vĩrāne-i tenden⁷⁵
 Kimesne istemem⁷⁶ rencide-ātır olduın benden

⁶⁸ *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Millet Kũtũphanesi, Ali Emiri Manzum 583. vr. 106a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Sũleymaniye Kũtũphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 197a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Milli Kũtũphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 2860. vr. 112b; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Milli Kũtũphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Hk 246. vr. 84a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Selimiye Kũtũphanesi, 22 Sel 2109. vr. 43a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Sũleymaniye Kũtũphanesi, Ali Nihat Tarlan 21. vr. 33a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Yapı Kredi Sermet ifter Kũtũphanesi 312. vr. 129b-130a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kũtũphanesi, T 11128. vr. 107b; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kũtũphanesi, T 1724. vr. 32b; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kũtũphanesi, T 10556. vr. 46b; Őũhĩ, *Dĩvān*, Millet Kũtũphanesi, Ali Emiri Manzum 234. vr. 43b-44a; *Mecmũ'a-i EŐ'ār*, Millet Kũtũphanesi, Ali Emiri Manzum 560. vr. 35b-36a.

⁶⁹ Sitemkerlikde ũn: Vefādan el ekũp 06 Hk 246/3.

⁷⁰ alur: ider T 1724.

⁷¹ alur incinmez āzāra: idũp incinmez ayāra T 11128.

⁷² Gũnũl oldua pũr-am cũmle: Derũnum am ile pũr oldua 22 Sel 2109.

⁷³ dehri: alkı Aemnz 583.

⁷⁴ yıılanı: yıılanlar Aemnz 560.

⁷⁵ Tenden: dilden Aemnz 234.

⁷⁶ İstemem: istemez Aemnz 560.

Ḳabûlümdür ne⁷⁷ gelse cevr-i yâr u ta^c n-i⁷⁸ düşmenden
Murâdı bu dil-i nâ-şâd u nâ-kâmuñ budur⁷⁹ senden
Yıkanlar hâtır-ı nâ-şâdumı Yâ Rabbi şâd olsun
Benüm-çün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

V

Murâd üzre felekde⁸⁰ görmeyüp şenlik yüzün üstâd
Ḥarâb-âbâd ^c âlemde çeker biñ cevr ile bî-dâd⁸¹
Olup derd ü belâ vü dehr-i dūna Tîğiyâ mu^c tād
Ḳoyup bu maṭla^c ı hüzn ile gitdi ^c Ulvî-i nâ-şâd
Yıkanlar hâtır-ı nâ-şâdumı Yâ Rabbi şâd olsun
Benüm-çün nâ-murâd olsun diyenler ber-murâd olsun

3⁸²

Tesdîs-i Tîğî [Maṭla^c -ı Fuzûlî]

Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün

I

Şol zamân kim ^c ârızuñ şem^c -i şeb-i deycür idi
Şehr içinde gün gibi mihrüm saña meşhûr [idi]
Rûz u şeb seyr-i ruḥuñla hâtırım mesrûr idi
Cismüme şıgmazdı cânım şevḳ ile mağrûr idi
Ey hoş ol günler ki ruḥsâruñ baña manzûr idi
Çeşm-i ümmîdüm çerâğ-ı vaşl ile⁸³ pür-nür idi

II

Geh perîşân gâh cem^c olup fitîl-i şem^c -vâr
Geh gülerdüm şevḳ ile gâh ağlar idüm zâr zâr
Sûz-ı ^c aşkuñla olup pervâneâsâ bî-ḳarâr
Derdümi yanmağ idi hâlüm saña leyl ü nehâr
Ey hoş ol günler ki ruḥsâruñ baña manzûr idi
Çeşm-i ümmîdüm çerâğ-ı vaşl ile pür-nür idi

III

Seyr iderdüm ^c âlemi sen mihr-i ^c âlem-tâb ile
Geçmez idi rûz u şeb ^c ömrüm hayâl-i h^c âb ile
Hem-dem idüm leblerüñ gibi şarâb-ı nâb ile
Ṭolmaz idi câm-ı mey gibi gözüm hûn-âb ile
Ey hoş ol günler ki ruḥsâruñ baña manzûr idi
Çeşm-i ümmîdüm çerâğ-ı vaşl ile pür-nür idi

⁷⁷ Ḳabûlümdür ne: Ḳabûldür her ne Aemnz 560, Aemnz 583.

⁷⁸ ta^c n-i: ḳahr u Ali Nihat 21, T 11128, T 1724.

⁷⁹ nâ-şâd u nâ-kâmuñ: nâ-kâmuñ Allâhum T 1724.

⁸⁰ felekde: felekden Ali Nihat 21.

⁸¹ çeker biñ cevr ile bî-dâd: idüp bî-dâd ile feryâd 06 Hk 246.

⁸² *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 1724. vr. 26b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 5480. vr. 118a-b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Cönk 163. vr. 109a-110a.

⁸³ vaşl ile: vaşldan T 1724.

IV

Zulmet-i şām-ı firākuñ bilmez idüm neydügin
 Şubh-ı vaşla iştiyākuñ bilmez idüm neydügin
 Çarh-ı pür-kin ü nifākuñ bilmez idüm neydügin
 Böyle sūz u iħtirākuñ bilmez idüm neydügin
 Ey hoş ol günler ki ruhsāruñ baña manzūr idi
 Çeşm-i ümmidüm çerāğ-ı vaşl ile pür-nūr idi

V

Eglenürdi hātırum dā'im cemāl-i yār ile
 Mu'tenem olmuşdı cānum devlet-i dīdār ile
 Yoğ idi hergiz 'alākam şöhet-i ağıyār ile
 Düşmemişdüm fırkate Tīgī-şifat biñ zār ile
 Ey hoş ol günler ki ruhsāruñ baña manzūr idi
 Çeşm-i ümmidüm çerāğ-ı vaşl ile pür-nūr idi

4⁸⁴**Tesdīs-i Tīgī [Maṭla'-ı Fuzūlī]**

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün

I

Vefā ehline kārūñ çünki olmuşdur cefā kılmak
 Hātā-yı maħz imiş senden temennā-yı vefā kılmak
 Umarken cān u dilden vaşl ile zevk ü şafā kılmak
 Neden ben 'aşık-ı mazlūmı hıcre mübtelā kılmak
 Nedür ey çarh-ı zālīm yāri yārinden cüdā kılmak
 Murād ehlin esīr-i dām-ı bī-dād-ı belā kılmak

II

Felekde bir zamān devr itmeyüp kuṭb-ı murād üzre
 Olursın 'aşık-ı ser-geşte aħvāle 'inād üzre
 Geçerken rüzigārı birbiriyle 'adl u dād üzre
 Olurken cān ile ten gibi dā'im ittiḥād üzre
 Nedür ey çarh-ı zālīm yāri yārinden cüdā kılmak
 Murād ehlin esīr-i dām-ı bī-dād-ı belā kılmak

III

Maḳām idinmiş iken gülşen-i kūyında cānānuñ
 Hūṭūr itmezdi hātırdan cefāsı hār-ı hicrānuñ
 Hased kılduñ⁸⁵ nizām-ı hāliline aħir bu nālānuñ
 Perişān eyledi⁸⁶ cem' iyyetüm 'aksine devrānuñ
 Nedür ey çarh-ı zālīm yāri yārinden cüdā kılmak

⁸⁴ *Mecmū'a-i Eş'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 1724. vr. 22a; *Mecmū'a-i Eş'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10556. vr. 11b; *Mecmū'a-i Kasâ'id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 227a; *Mecmū'a-i Eş'ār*, Bibliothèque Nationale de France, Supplement Turc 390. vr. 30a; *Mecmū'a-i Eş'ār*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3873. vr. 46a.

⁸⁵ kılduñ: itdüñ T 3873.

⁸⁶ eyledi: eyleyüp Turc 390.

Murād ehlin esîr-i dām-ı bî-dād-ı belâ kılmak

IV

Olup dâhil derûmı halka-i cem^c iyyet-i yâra
Şafâ sürdüm dir iken vaşl⁸⁷ ile devründe bir pâre
Şunarsın cām-ı zehr-i qahruñı âhîr⁸⁸ bu ğam-ı ħ̄āra
Dönersin mâni^c -i bezm-i vişâl olmağda aġyâra
Nedür ey çarğ-ı zālîm yâri yârinden cüdâ kılmak
Murād ehlin esîr-i dām-ı bî-dād-ı belâ kılmak

V

Beni çün ol meh-i bigâneveşle âşinâ itdün⁸⁹
Vefâ vü mihr ile evvel derûnum pür-şafâ itdün⁹⁰
Niçün âvâre kılduñ ‘âkıbet cevri ü cefâ itdün⁹¹
Belâya uğradup⁹² Tîğî gibi çün mübtelâ itdün
Nedür ey çarğ-ı zālîm yâri yârinden cüdâ kılmak
Murād ehlin esîr-i dām-ı bî-dād-ı belâ kılmak

5⁹³

Tesdîs-i Tîğî [Maṭla‘ -ı Nev‘î]

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

I

Ne mümkindür turup ol şâhdan yolda selâm almak
Ne kâbildür varup vaşl için aġzından peyâm almak
Naşîb olmaz çü⁹⁴ la‘ l-i yârdan zevk-i müdâm almak
Olaydı bârî a‘ dâ raġmına gül gibi cām almak
Egerçi hayli müşkildür kişi dünyâda kām almak
Bütün dünyâ deger ammâ ‘adûdan intikâm almak

II

Taḥammül kıl cefâ vü cevriine aġyâr-ı⁹⁵ mezmûmuñ

⁸⁷ vaşl: zevk T 3873.

⁸⁸ Şunarsın cām-ı zehr-i qahruñı âhîr: Şunup cām-ı firâkı zehr-i hicr ile Turc 390.

⁸⁹ itdün: kılduñ T 1724.

⁹⁰ itdün: kılduñ T 1724.

⁹¹ kılduñ ‘âkıbet cevri ü cefâ itdün: itdün ya niçün cevri ü cefâ kılduñ T 1724.

⁹² Belâya uğradup: cefâya düş idüp T 1724, yâr idüp Turc 390, T 3873.

⁹³ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 1724. vr. 34b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 3701. vr. 13b-14a; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 3560. vr. 73a; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962. vr. 159a-160a; *Mecmû‘a-i Kasâ‘id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 199b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1641. vr. 504b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Atıf Efendi 2254. vr. 108b-109a; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4967. vr. 142a-142b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 312. vr. 133a-b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 139. vr. 35b-36a; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Cönk 163. vr. 107b-108a; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3873. vr. 36b; *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10954. vr. 26b.

⁹⁴ olmaz çü: olmadı T 10954, Esad Efendi 3424, Sermet Çifter 312.

⁹⁵ aġyâr-ı: a‘ dâ-yı Nuruosmaniye 4967.

Meşeldür bu ezelden yirde qalmaz āhi maẓlūmuñ
 Alursın kīnūñi şabr eyle ey dil⁹⁶ cān-ı mağmūmuñ
 Bir adı Müntakīmdür Ḥazret-i Ḳahhār⁹⁷ u Ḳayyūmuñ
 Egerçi hayli müşkildür kişi dünyāda kām almak
 Bütün dünyā deger ammā ‘ adūdan intiḳām almak

III

Murādātı⁹⁸ ne dem kim itdi Ḳassām-ı⁹⁹ ezel kısmet
 Naşibi oldı erbāb-ı dilūñ ol dem¹⁰⁰ ğam u miḥnet
 İrişmez gerçi kim¹⁰¹ taḳdīre tağyīr eyleyüp¹⁰² himmet
 Zen-i dehre başılmaz merd olan dā’im¹⁰³ çeker ğayret
 Egerçi hayli müşkildür kişi dünyāda kām almak
 Bütün dünyā deger ammā ‘ adūdan intiḳām almak

IV

Şeğāl-i ḥīle-cū şol dem ki pūr-ı Zāl-i devrānı
 Düşürdi çāh-ı ḳahra¹⁰⁴ eyleyüp mekr ile dostānı
 Urup cān-ı ‘ adūya āh ile¹⁰⁵ bir tūr-i¹⁰⁶ bürrānı
 Bu ma‘nāyı diyüp ol demde teslīm eylemiş cānı
 Egerçi hayli müşkildür kişi dünyāda kām almak
 Bütün dünyā deger ammā ‘ adūdan intiḳām almak

V

Beḳā yoḳdur cihān mülkine gerçi¹⁰⁷ cümle fānīdür
 ‘ Adūdan şoñra bir dem zindegānī cāvidānīdür
 Olanlar düşmene ğālib cihānuñ pehlevānıdır¹⁰⁸
 Dimişler Tiğiyā anlar ki dehrūñ ḳāmranıdır
 Egerçi hayli müşkildür kişi dünyāda kām almak
 Bütün dünyā deger ammā ‘ adūdan intiḳām almak

6¹⁰⁹

Tedsīs-i Tiğī Maḫla‘-ı Ḥāveri

⁹⁶ şabr eyle ey dil: şabr eyler iseñ Esad Efendi 3424.

⁹⁷ Ḳahhār: Ğaffār Nuruosmaniye 4967.

⁹⁸ Murādātı: Murāduñ Nuruosmaniye 4967

⁹⁹ Ḳassām-ı: ressam-ı Nuruosmaniye 4967.

¹⁰⁰ ol dem T 1724’te yok.

¹⁰¹ gerçi kim: çünki Nuruosmaniye 4967.

¹⁰² Eyleyüp: eyleseñ Atıf Efendi 2254, T 1724.

¹⁰³ dā’im: hergiz Atıf Efendi 2254.

¹⁰⁴ çāh-ı ḳahra: ḳahr ile çāha Atıf Efendi 2254.

¹⁰⁵ İle: idüp Nuruosmaniye 4967.

¹⁰⁶ tūr-i: tiğ-i Sermet Çifter 312.

¹⁰⁷ Mülkine: içre egerçi Esad Efendi 3424; gerçi: çünkim Atıf Efendi 2254; cihān mülkine gerçi: cihān içinde cümle gerçi Sermet Çifter 312.

¹⁰⁸ pehlevānıdır: ḳahramanıdır Esad Efendi 3424, Sermet Çifter 312, T 3873.

¹⁰⁹ *Mecmū’a-i Eş’âr*, Milli Kütüphaneye Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 319/1. vr. 23a; *Mecmū’a-i Eş’âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 5480. vr. 28b; *Mecmū’a-i Kasâ’id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 197b.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I

Düşelden ayru sen Yûsuf-cemâlden elemlemlerle
Mükedder oldı hâlüm cevr-i ihvân-ı sitemlemlerle
Koma Ya' kûb gibi beytü'l-hazende derd-i¹¹⁰ gamlarla
Şafâ vir dîde-i gam-dîdeme luţf u keremlemlerle
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum nice demlemlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demlemlerle

II

Olaldan gün gibi ey mâh sen geşt ü güzâr üzre
Düşüpdür ıztırâba cân u dil olmaz qarâr üzre
Şabâveş bir gün uğrar diyü nâ-geh bu ğubâr üzre
Gözüm yollarda kaldı nergisâsâ intizâr üzre
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum nice demlemlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demlemlerle

III

Raķibe yâr olup olma qarîn-i düşmen-i bî-dîn
Kuluñdan nefret itme pâdişâhum eyleyüp nefrîn
Cemâlün 'arza kıl ey ruĥları meh beñleri pervîn
Münevver ola tâ kim tîre-baĥtum gözlerüm aydın
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum nice demlemlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demlemlerle

IV

Şarâb-ı firķatûñ nûş itdirelden sâķi-i devrân
Olupdur kanlı yaşum cür' a gibi ĥâk ile yek-sân
Nice ber-dâ'im olsun bezm-i ğâmnda sâĝar-ı hicrân¹¹¹
Vişâlûñ ârzûsıyla ĥabâb-ı mey gibi nâlân
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum nice demlemlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demlemlerle

V

Temâşâ itmek içün Tîĝi serv-ķadd [û] dil-cüyuñ
Tolanur cüy-ı eşki¹¹² gibi her dem ğülşen-i küyuñ
Meşâma irĝürüp ey Yûsuf-ı ğül-pîrehen büyuñ
Demidür çeşm-i cânı rûşen ide¹¹³ ğün gibi rüyuñ
Seni gözler dü-çeşm-i hûn-feşânum nice demlemlerle
Gel ey nûr-ı başar merdümlük it demlemlerle

¹¹⁰ derd-i: nâr-ı Esad Efendi 3424.

¹¹¹ sâĝar-ı hicrân: sâķi-i devrân 06 Hk 319/1.

¹¹² eşki: eşküm T 5480.

¹¹³ çeşm-i cânı rûşen ide: cânımı rûşen iderse Esad Efendi 3424.

7¹¹⁴**Tesdīs-i Tīgī [Maṭla‘-ı Ferāgī]***Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün*

I

Åh kim bilinmedi bī-şabr u sāmān olduğum
 Rāh-ı ‘aşk-ı yārda hāk ile yeksān olduğum
 Olmadı ma‘lūmı yāruñ zār u nālān olduğum
 Bilmedi la‘l-i lebinden mest ü hayrān olduğum
 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 Hâṭırum şormaz neden iñler perişān olduğum

II

Vaşl ile bir dem gönül mesrūr u hayrān olmadı
 Çekdiğüm derd ü belāya ḥadd u pāyān olmadı
 Hālūmi bildirmege cānāna imkān olmadı
 Bilmedi derd-i derūnum gitdi dermān olmadı
 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 Hâṭırum şormaz neden iñler perişān olduğum

III

Rāh-ı ‘aşk-ı yārda çekdüm nice dürlü ta‘ab
 Başladı cevr ü cefāya yok yire ol gonce-leb
 Yüz çevirdi ben ġarīb üftādesinden bī-sebeb
 Bilmese hāl-i dil-i zārūm degül kat‘ā ‘aceb
 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 Hâṭırum şormaz neden iñler perişān olduğum

IV

Bī-ḥaber hāl-i dilümden ol şeh-i Yūsuf-liḳā
 Olmadı aḥvālūme vākıf dirīgā ḥasretā
 Bilse derdüm raḥm ider hālūme ol bī-vefā
 Şanma kim ‘aşkum bilüp eyler baña cevr ü cefā
 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 Hâṭırum şormaz neden iñler perişān olduğum

V

Tīgīyā ol şeh beni ‘aşkında nālān istemez
 Haste-i miḥnet esīr ü derd ü hicrān istemez
 Çün beni böyle zebün u zār u giryān istemez
 Hâṭırum maḥzūn olup göñlüm perişān istemez
 Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum
 Hâṭırum şormaz neden iñler perişān olduğum

¹¹⁴ *Mecmū‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10443. vr. 95a.

8¹¹⁵**Tesdīs-i Tîğî Maṭlaḥ -ı Hüdāyî***Mef'ûlū Mefā'îlū Mefā'îlū Fe'ûlūn*

I

Meylüm benüm ol ğamzesi mekkāre¹¹⁶ mi olsun
 Yâ ol müjesi kıtîl ü ğaddāra¹¹⁷ mı olsun
 Yâ ol şacı müşġîn ü sıyehkäre mi olsun
 Şad-çäk tenüm derd ile bî-çäre¹¹⁸ mi olsun
 Her dil-ber için sînede bir yäre mi olsun
 N'itsün dil-i sevdā-zede biñ päre mi olsun

II

Bir şerha çeküp sîneme her ğamzesi kıttāl
 Eyler dil-i mecrūhımı¹¹⁹ almağda nice āl
 Cism ise pür-efġār u dil-i zār ise meyyāl
 Bilmem dil-i¹²⁰ meyyāl ile āhîr nic' olur hāl
 Her dil-ber için sînede bir yäre mi olsun
 N'itsün dil-i sevdā-zede biñ päre mi olsun

III

Ġülzār-ı melāhatda kimi serv-i ser-efrāz
 Ġül gibi kimi bülbüle dem-sāz u hoş-āvāz
 Nergis gibi dā'im kiminüñ ğamzesi ğammāz
 Ve'l-hāşılı her birisi bir vech ile mümtāz
 Her dil-ber için sînede bir yäre mi olsun
 N'itsün dil-i sevdā-zede biñ päre mi olsun

IV

Hāl-i ruḥı yağdı kiminüñ cānuma¹²¹ yüz dāğ
 Şaldı ser-i zülfi kiminüñ¹²² gerdenüme bāğ
 Mecnün gibi itdi¹²³ kimisi¹²⁴ meskenümi tağ
 Şemşîr-i müjeyle¹²⁵ kımayup bir yirümi şağ

¹¹⁵ *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 1724. vr. 63b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 3560. vr. 73a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957. vr. 31b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966. vr. 102a; *Mecmû'a-i Kasâ'id*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424. vr. 194a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 26 Hk 1060/1. vr. 23a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Atuf Efendi 2254. vr. 106a-b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 10121. vr. 15b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Fb 371. vr. 236a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 11128. vr. 86a.

¹¹⁶ mekkäre: hün-h'ara T 1724.

¹¹⁷ ğaddāra: hün-h'ara Nuruosmaniye 4957, 06 Mil Yz Fb 371.

¹¹⁸ bî-çäre: pür-yäre T 1724.

¹¹⁹ mecrūhımı: pür-hünümü T 11128, 06 Mil Yz A 10121.

¹²⁰ bilmem dil-i: bu hâfir-ı T 1724

¹²¹ Hāl-i ruḥı yağdı kiminüñ cānuma: Yağdı kiminüñ hāl-i ruḥı sîneme Nuruosmaniye 4957.

¹²² kiminüñ: birinüñ T 1724.

¹²³ itdi: kıldı 06 Mil Yz Fb 371.

¹²⁴ kimisi: birisi T 1724.

¹²⁵ müjeyle: sitemle 06 Mil Yz Fb 371.

Her dil-ber için sinede bir yâre mi olsun
N'itsün dil-i sevdâ-zede biñ päre mi olsun

V

‘Älemde ‘aceb miñnet imiş derd-i maħabbet
Bu derde düşen bulmaz imiş hiç¹²⁶ selâmet
Bir dil-ber ile dil idemez çünkü kanâ‘ at
Tiğî bu hevâdan kesilüp eyle ferâgat
Her dil-ber için sinede bir yâre mi olsun
N'itsün dil-i sevdâ-zede biñ päre mi olsun

Gazeller

1¹²⁷

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Leblerüñ vaşfin ider çün ki zebân-ı şu‘arâ
Pür-şafâ olsa n’ola rûh-ı revân-ı şu‘arâ

Dehenüñ sırrını açmağda ağız bir ideli
Halka fâş oldu nice zâr-ı nihân-ı şu‘arâ

Hüb-rûlarla n’ola şöhet iderlerse müdâm
Mihr ü mehden yücedür rıf at-i şân-ı şu‘arâ

Cân yidür ehl-i dile kaçma emerlerse lebüñ
Ey leb-i la‘l-i revân perver-i cân-ı şu‘arâ

Tiğiyâ hür-likâlarla kılup meclis-i hâş
Reşk-i gülzâr-ı cinân oldu mekân-ı şu‘arâ

2¹²⁸

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Reng alursa yiridür bâdeden ol gevher-i nâb
Girmemişdür dehen-i tengine bir kaçre şarâb

Ġam tenürında yanup ‘aşk ile biryân olanüñ
Cân meşâmına derünından irer büy-ı kebâb

Mazhar-ı âyet-i şun‘ olduğına çehre-i hüb
Ġarâz ey h‘âce eger şâhid ise işte kitâb

Mezelendiler anı cām-ı lebüñ yanında
Hacletinden n’ola meclisde kızarsa ‘unnâb

¹²⁶ hiç: kimse Atıf Efendi 2254.

¹²⁷ *Mecmû‘a-i Eş‘âr ve Fevâ‘id*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 547. vr. 138b.

¹²⁸ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Leipzig B. or. 265. vr. 75a.

Ḥānümān-ı dil-i Tîğîyi ğam itdi vîrān
Meded ey ğamzesi Tātārum iriş ḥāl ḥarāb

3¹²⁹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Her yalıñ yüzlüye bakma şem'-i bezmārā gözet
Yanmağa pervāneveş bir yār-ı bî-pervā gözet

‘Işķ ile dirseñ ki manzūr-ı üli’l-ebşār olam
Rüz u şeb bîdār olup bir nergis-i şehlā [gözet]

Nūr-ı dîdem gün gibi bulmaķ dilerseñ iştiḥār
Kanda bulsañ bir fütāde ‘āşık-ı şeydā gözet

Güşe-i çeşmiyle açmazdan nigāh it ‘āleme
Bezmi mānend-i ḥabāb sāğar-ı şahbā gözet

Şubḥ-ı şādık-veş yüzüñ ağ ola dirseñ Tîğiyā
Dîde-i encüm gibi alçaķları a‘lā gözet

4¹³⁰

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Şāh-ı ‘aşķam dūd-ı āteşnākdür başumda tāc
Mülk-i ğamdan tîğ-i nāz-ı ehle aldum ḥarāc

Zaḥm-ı ḥün-bār ile çeşm-i sirişķüm dir gören
Buña cerrāḥ ehliden ğayrîden olamaz ‘ilāc

Püte-i ğamda dilā cānuñ eritmezseñ eger
Naķd-i ḳalbüñ bulmaya bāzār-ı ‘aşķ içre revāc

Sāḳiyā şun sāğarı bu devr içinde şınmadan
Kāse-i ser seng-i miḥnet birle mānend-i zücāc

Āb-ı ḥayret dîdede başda hevā-yı ‘aşķ-ı yār
Tîğinüñ ḥāki meger bunlarla bulmuş imtizāc

5¹³¹

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Rüze-dār-ı hicrūñ itmez vaşl ile sevdā-yı ‘îd
Rind-i bî-pervā-yı ‘ālem eylemez pervā-yı ‘îd

¹²⁹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849. vr. 99b.

¹³⁰ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 383. vr. 13a.

¹³¹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3795. vr. 20a.

Dest-i buse 'idde 'ahd eylemiş ol bi-vefâ
Merhabâ ey şubh-ı ruzî va' de-i ferdâ-yı 'id

Güşe-i ebrûn işâretle şalâ-yı vaşl ile
Mâye-i vaşl u şafâ-yı gurre-i garrâ-yı 'id

Seyre çık gör ehl-i 'aşkuñ nâle vü feryâdını
Hüy [u] hây ile tûtpdur 'âlemi gavgâ-yı 'id

Rüz u şeb peymâneveş devr itmeden hâlî degül
Mihri 'âlemgîr ile mâh-ı cihân-peymâ-yı 'id

Tîgiyâ za' f ile 'uşşâkı şalıncağ cyledi
Seyri hûbân-ı hilâl irdi nev-peydâ-yı 'id

6¹³²

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Serin top eylemek 'uşşâka meydânuñda qalmışdur
Tûtp kapmak anı zülfüñle çevgânuñda qalmışdur

Senüñle şeh-süvârum nâzeninler hem-'inân olmaz
Semend-i 'işvenüñ reftârı cevlanuñda qalmışdur

Şifasâz olmak ehl-i derde kânün-ı kadîm üzre
Senüñ ey cân tabîbi hâtt-ı fermânuñda qalmışdur

Vefâ vü mihrüñi görmüş degüldür kimseler ammâ
Nazar ancak senüñ 'ahd ile peymânuñda qalmışdur

Cefâdan yüz çevürmez cevri iderseñ hâtırı qalmaz
Ne kim itdünse Tîgî bendeñe yanuñda qalmışdur

7¹³³

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

İçenler zehr-i hicrûñ âfet-i rûh-ı revân dirler
Sürenler sâgar-ı bezm-i vişâlüñ nûş-ı cân dirler

'Arağ-rîz olsa bezm-i meyde sâkî la' l-i renginüñ
Harâretler çeker anı görenler belki kan dirler

Güzeller n'ola bendeñ olsa hüsn-i ihtiyâr ile
Seni mihr ü mağabbet âhî perişân cihân dirler

Senüñ hergiz dilüñden acı söz güş itmedi kimse

¹³² *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849. vr. 99b.

¹³³ *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10982. vr. 41a-b.

Anuñün saña ey şekker-dehen şîrîn-zebân dirler

‘ Aceb mi ‘ âlem-i vaşluñla Tîğî kâmyâb olsa
Saña sultân-ı ‘ âlem pâdişâh-ı kâmrân dirler

8¹³⁴

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Niyâz ehline aşlâ rahmı yok bir nâzenînum var
Maķâm-ı şîvede bir şeh-i istiğnâ-güzînum var

Ba‘îd olmaz ırakdan gözler isem pertev-i mihrin
Başîret ehline gün gibi çeşm-i dūr-bînum var

Şadâ-yı tîşesinden Bî-sütün inlerse Ferhâduñ
Benüm de taşlara te‘şîr ider âh-ı hâzînum var

Niğîn-i Hâtem ü Cemşîd nâmın ağzuma almam
Ne dünyâya maķabbet üzreyüm ne hâlka kînum var

İdüp çarhı siper tîr-i kazâdan kaçmazın Tîğî
Yesâr ehlinden ümmîd-i vefâ itmem yemînum var

9¹³⁵

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Senüñ ey cân-ı ‘ âlem ‘ unşur-ı pâküñ ne cevherdür
Degüldür âb u gilden tîynetüñ rûh-ı muşavverdür

N’ola hûbân-ı ‘ âlem her seher ayağuña gelse
Saña keyfiyyet-i dünyâ ile ‘ âlem musahhhardur

Şafâ-yı dest-i büseñ bir içim şudan ‘ ibâretdür
Gam-ı la‘ lüñ hevâ-yı âb-ı hayvâna ber-â-berdür

‘ Aceb mi kâhveñi nüş eyleyenler şâd-mân olsa
Mekânuñ Şâzelî Ocağı kâhveñ rûh-perverdür

Mesîhâveş bir olmaz Tîğî ol rûh-ı muşavverle
Şular kim burc-ı hüsne meh-cebîn ü mâh-peykerdür

10¹³⁶

Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün

¹³⁴ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 172b; Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu (Hzl.), *Ahmed Bâdî Efendi, Riyâz-ı Belde-i Edirne-20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne’si*, Trakya Üniv. Yayınları. Edirne 2014. s. 1691.

¹³⁵ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3398. vr. 104a.

¹³⁶ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3296. vr. 11b.

Hüblar kim ruḥ-ı gülgünına sünbül ḳodılar
Baş ḳoşanlar aña cān raḥşımı ögdil ḳodılar

‘Āşık-ı sūhtenüñ tūde-i ḥākisterine
Nefḥ-i ruḥ eylediler adımı bülbül ḳodılar

Döndiler devr-i zamān ḥalkına ḥübān-ı cihān
Sitem ü cevrde adın şimdi teğāfül ḳodılar

Ḥalka fāş itdügiçün rāzımı ḥāl-i lebüñüñ
Gonce tıflınuñ açup ağızına fülful ḳodılar

Dildeki āteşini Tīḡi nice orta ḳoya
Şanma gül-ruḥlar ocağında anuñ kül ḳodılar

11¹³⁷

Mef’ülü Fā’ ilātü Mefā’ ilü Fā’ ilün

Ol naḥl-i tāze ‘āşıka mā’ il nihāl imiş
Ben ḥāke sāye şaldığına zülfi dāl imiş

‘Uşşāk-ı zāra gün gibi baḳmaz celāl ile
Mihr-i ‘izār maḫhar-ı ḥüsn-i cemāl imiş

Bir dil-fırīb seyyide ḳul oldı cān u dil
Destārı sebz ü ‘ārızı gül-reng-i al imiş

Devr-i lebinde tāze iken duḫter-i rezüñ
Pīr ü cevāna şu gibi ḳanı ḥelāl imiş

Rāh-ı vefādan ol mehi döndürdi dün gice
Tīḡi sipihri gör nice bir küşte-ḥāl imiş

12¹³⁸

Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilātün Fā’ ilün

Hem-reh-i erbāb-ı zevḳ olduḳ şafāya uğraduḳ
Yār ile itdük ayak seyrin Vefāya uğraduḳ

Tekye-i ‘aşḳında dervişüñ dilin ḳurbān için
Ḥazret-i Eyyüb’a varduḳ cān-fezāya uğraduḳ

Ṭaşra ḳalduḳ olmadı yārüñ der-i vaşlı küşād
Biz vefā isterken açmazdan cefāya uğraduḳ

¹³⁷ *Mecmū’ a-i Eş’âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1965. vr. 172b.

¹³⁸ *Mecmū’ a-i Eş’âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 6a; *Mecmū’ a-i Eş’âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3795. vr. 18a; *Mecmū’ a-i Eş’âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10803. vr. 42b; *Mecmū’ a-i Eş’âr*, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 395. vr. 70a; Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu, *age.*, s. 1692.

Eyleyüp seyr-i ʿAcem itmişken âheng-i Hicâz
Bir¹³⁹ gözi Tatar şevkiyle nevâya uğraduğ¹⁴⁰

Bulmaduğ¹⁴¹ küyuñ gibi bir mecmaʿ -ı erbâb-ı derd
Milket-i Bağdâd'ı gezdük Kerbelâ'ya uğraduğ¹⁴²

Ġayra mâ'îl diyü dil-ber söylemez oldu bize
Hiç dile gelmez bir özge iftirâya uğraduğ

Saña dil virdük diyelden cevri ider oldu ħabîb
Tiğiyâ kendü dilümüzle belâya uğraduğ

13¹⁴³

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Dil alur ʿuşşâğdan bir yâr-ı sîmîn-ber mi yok
ʿÂşık-ı dil-teng elinde yoğsa sîm ü zer mi yok

Eylemez mi defʿ -i ğam ʿaşkıyla yârân-ı şafâ
Bâdede keyfiyyet-i câm-ı leb-i dil-ber mi yok

Şürete gelmez cihânda¹⁴⁴ yârveş erbâb-ı dil
Anları yâ Rab ħabâbâsâ görür gözler mi yok

Hall olunduğda kemer-bendüñ қоçarlar mı belün
Ortalığda cân-ı ʿuşşâğa mağal bir yer mi yok

Ķâf-ı kudretde şikeste-bâldür¹⁴⁵ Sîmurğ-ı dil
Bir Hümâ-himmet mi ʿAnğâ-yı hümâyün-per mi yok

ʿArşada cevlanı mı yokdur kemîne ħâmenün
Ķılmağa ʿarz-ı hüner yâ bir cılasın er mi yok¹⁴⁶

Hüsrev-i Hindî pesend eylerdi görse ħaţtuñı¹⁴⁷
Tiğiyâ şemşîr-i nazmuñda¹⁴⁸ senün cevher mi yok

¹³⁹ Bir: ol T 3795.

¹⁴⁰ Bu beyit, Sermet Çifter 395 ve T 10803'te yok.

¹⁴¹ Bulmaduğ: görmedük T 3795.

¹⁴² Bu beyit, Sermet Çifter 395 ve T 10803'te yok.

¹⁴³ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 803. vr. 7b; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Hk 984. vr. 104a.

¹⁴⁴ Cihânda: dehân-ı 06 Hk 984.

¹⁴⁵ şikeste-bâldür: şikeste-bâlini 06 Hk 984.

¹⁴⁶ Bu beyit 06 Hk 984'te yok.

¹⁴⁷ ħaţtuñı: şî' rüñi 06 Hk 984.

¹⁴⁸ Nazmuñda: ħab' uñda Mil Yz A 803.

14¹⁴⁹

Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün

Añduķ lebüni cām-ı muşaffāyı unutduķ
Cān kaydına düşdüķ ğam-ı dünyāyı unutduķ

Bezm içre düşelden heves-i la' lüñe sāķī
Keyfiyyet-i cām [u] mey-i ħamrāyı unutduķ

Gülzār-ı melâhatda eyā naħl-i ser-efrāz
Ķaddüh göricek serv-i dilārāyı unutduķ

Leylī-i ser-i zülfüñe olalı muķayyed
Mecnün-şifat başdaki sevdāyı unutduķ

Tiĝī ħaṭ-ı dil-dār ideli ħāṭırı tārāc
Ṭarz-ı ğazel ü şī' r ile inşāyı unutduķ

15¹⁵⁰

Mef'ülü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ülün

Ķoçdum bilüni dün gice gördüm kemerüh yoķ
Mestāne leb-i la' lüñi şordum ħaberüh yoķ

Her şem'-i ruħuñ şevķine yaķma per ü bāli
Pervāne-şifat ey dil olur bāl ü perüh [yoķ]

Ķāk-i ħademüh kuħl-i cevāhir geķer ammā
Üftādeñe ey merdüm-i dīdem nazāruñ yoķ

Ol māha nice mihr ü maħabbet eşer itsün
Çün nāle-i şeb-ĝir ile āh-ı seķerüh yoķ

Tiĝī ħola al sīneye çek bir ħaşı yayı
'Alemden senüh çünki bir özge hünerüh yoķ

16¹⁵¹

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Zevķ-i vaşlı mübtelā-yı derd-i hicrāndan şoruñ
Yūsufi bulmaķ şafāsın pīr-i Ken' āndan şoruñ

Vāķıf olmaz nükte-i 'aşķa olur olmaz kişi
Ķallini bu müşkilüh müftī-yi devrāndan şoruñ

¹⁴⁹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 170a.

¹⁵⁰ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1985. vr. 50a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849. vr. 98a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud 5301. vr. 12b.

¹⁵¹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Universitätsbibliothek Leipzig B. or. 265. vr. 77a.

Râz-ı aşkı âleme fâş eyledi mektebde Kays
Gizlü aḥbârı ya Mecnûndan ya oğlandan şoruñ

Cân-ı bîmâruñ şeb-i yeldâ-yı ğamda çekdügin
Şubḥa dek yılduz şayan çeşm-i nigehbândan şoruñ

Yâre aḥvâl-i dili Tîğî nice arz itdügin
Cümle uşşâk ile ağız bir iden andan şoruñ

17¹⁵²

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Pây-mâl itdiyse ḥâk-i cismüñi miḥnet senüñ
Vâşıl-ı iksîr-i aşk olduĝ yürî devlet senüñ

Ol perî-rûnuñ degül teşhîri maḫdûr-ı beşer
Luḫf ile ey kâdir-i muḫlaḫ hemân ḫudret senüñ

Râh-ı aşk-ı dil-bere merdânevâr olmaḫ gerek
Ey gönül bu yolda cân virmek benüm ğayret senüñ

Baḫr-ı aşk içre ğarîb olduĝ ğarâbet bundadur
Hep tek ü pû itdüĝüñdür vâdi-i ğurbet senüñ

Yine yanup yaḫılıp bilmem ne dirsîn Tîĝiyâ
Uĝramasun cânuña aşk ile bir âfet senüñ

18¹⁵³

Mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

Bezm-i ğam içre vaşl ile yâd olmaduñ gönül
Ĝamuñ irişdi âḫire şâd olmaduñ gönül

İşk ile hoş melâmet idersîn beni müdâm
Var ise hiç ğarîb-i bilâd olmaduñ gönül

Zârîlîĝ ile şeşder-i ğamda geçüp günün
Her varduĝuñ ḫapuda küşâd olmaduñ [gönül]

Çendân şalâḫ u zühd ile yoĝ gerçi şöhretün
Mînnet Ḥudâya ehl-i fesâd olmaduñ gönül

Müĝgâñı virdi ğam-zedeler aĝzı dadını
Sen Tîĝî ile ḫâbil-i dâd olmaduñ gönül

¹⁵² *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 11128. vr. 47b.

¹⁵³ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849. vr. 108b.

19¹⁵⁴

Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün

Dilâ şafâ-yı leb-i cüybâra gel gidelüm
O serv ile şalınup bî-kenâra gel gidelüm

Güzelleri katı şehri olur Sitanbuluñ
İç illerin koyup âhir diyâra gel gidelüm

Ele ayak alalum la' l-i dil-beri emelüm
Ayağ ayağ çekilüp küy-ı yâre gel gidelüm

Hayâl-i 'arız-ı yâr ile dâğlar yaçalum
Gel e güle açılıp lâlezâra gel gidelüm

Sefer 'azîmetini kıldı 'aşk ile Tîğî
'Aceb midür dise ol şeh-süvâra gel gidelüm

20¹⁵⁵

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

Dâğlar zeyn eylemiş cismüñ ser-â-pâ gül misün
Yâ firüzân âteş-i âh-ı dil-i bülbül misün

Sûdı yok sevdâlara şalmış seni tül-ı emel
İy dil-i divâne yoğsa beste-i kâkül misün

Ŧutamazsın yirini zülf-i nigâruñ bâğda
Ey sifâl-i köhnede reyhân mısun sünbül misün

'Âlem-i şürîdeyi bed-mest idüp kılduñ harâb
Zehr-i kâtil misün ey gerdün leb-â-leb mül misün

Zü'l-fekâr-ı hâmeñe baş egdi 'âlem Tîğiyâ
Ŧab' -ı çâlâkünüle yoğsa şâhib-i dilden misün

21¹⁵⁶

Mef' ülü Mefâ' ilü Mefâ' ilü Fe' ülün

Emdüm mi leb-i la' lüñi benden ne kaçarsın
Çoçdum mı seni cân gibi tenden ne kaçarsın

Sîmîn ruhuñ şevki ile güller açıldı
Ey nañl-i revân seyr-i çemenden ne kaçarsın

¹⁵⁴ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Universitätsbibliothek Leipzig B. or. 265. vr. 13b.

¹⁵⁵ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849. vr. 109b.

¹⁵⁶ *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 23. vr. 60b.

Hâk-i rehûn üftâdesi miskîne nazar kııl
Ey âhu-yı çîn geşt-i Hütenden ne kaçarsın

Âlâm iledür ‘ âlem ü ‘ aşk ile meşakkat
Ey bülbül-i bî-çâre dikenden ne kaçarsın

Tîğî er iseñ eyle bugün zevk-i cihânı
Şîrâne geçersin ya bu zenden ne kaçarsın

22¹⁵⁷

Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün

Çıkarduñ hâk-i râh-ı yâri seyl-i eşk ile başa
Benüm iki gözüm merdümlük itdüñ hayli çok yaşa

Görince süz-ı âh-ı cân-güzâr u çeşm-i pür-cüşum
Teraħħum kılmadı güyâ ki beñzer yüregi taşa

Velî pür-‘ uqde kıldı çenber-i zülf-i girih-gîrûñ
‘ Aceb reng eyledi gonca-‘ izâruñ naqşı naqqâşa

Görür ‘ aynı ile ben çekdügüm derdi ol âfetden
Nazar iden kişi diğkat idüp bu göz ü ol kaşa

Leb-i dil-ber şafâsın Tîğiyâ peymâne-keşden şor
Şarâbuñ lezzetin añlar o kim yâr ola ‘ ayyâşa

23¹⁵⁸

Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün

Dili teslîm idelüm cân ile ‘ Abdu’llâha
Düşelüm ‘ aşka tevekkül idelüm Allâha

Eşigüñde baña feryâd-res olmazsa eger
Şalarım âh u fiğânım o yüce dergâha

Cân atar nâvek-i müjgânuña Mirrîh-şifat
Güşe-i çeşmi ile nâzır olan ol mâha

İltifât-ı gâzab-âmîzi o şâh-ı keremüñ
Bîm ü ümmîd ile ‘ uşşâkı düşürdi âha

Tîğiyâ virme hevâ-yı ser-i küyuñ felege
Ğarâzuñ ‘ arz-ı ‘ ubüdiyyet ise ol şâha

¹⁵⁷ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 803. vr. 49b.

¹⁵⁸ *Mecmû‘a-i Eş‘âr ve Fevâ‘id*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 547. vr. 135a.

24¹⁵⁹*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*

Gönül ser-geşte-i vâdî-i hicrân oldı gitdükçe
Meded cem' iyyet-i hâtır perişân oldı gitdükçe

Turulmazsa yiridür rāh-ı fūrkatde küdüretden
Gözüm yaşum benüm seyl-i firāvān oldı gitdükçe

İdüp ser-menzil-i şādīye ārām itmek isterken
Reh-i şahrā-yı ğam bî-ḥadd ü pāyān oldı gitdükçe

‘ Aceb mi tırmayup ardınca şeh-bāz-ı dili şalsam
Benüm ol kebk-i reftārum hūrāmān oldı gitdükçe

Ziyāde oldı şevküm kūyına vardukça ol māhuñ
Şeb-i fūrkatde cānum şem' -i sūzān oldı gitdükçe

Girilmez zerreveş mihrüñle çarḫa āsitānuñda
Felekde gün gibi meşhūr-ı devrān oldı gitdükçe

Gönül kaṭ' -ı ta' alluḫ idemez Tīġī ol āfetden
Egerçi küşte-i şemşīr-i bürrān oldı gitdükçe

25¹⁶⁰*Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün*

Dostum ğam-ḫ'ār olup aġyāra ḫār itdün beni
İtlerüñ içinde hoş bî-iḫtiyār itdün [beni]

Tütüyā itdün ğubārum ey şabā elden ele
Hiç gözler görmedük bir yādigār itdün beni

Kaşlaruñ mihrābına egsem n'ola pīrāne ser
Nev-cüvānum ' ışk ile bî-iḫtiyār itdün beni

Evc-i istiġnāda bir murġ-ı Hümā-pervāz iken
Bir nazarda çeşm-i şeh-bāzum şikār itdün [beni]

Ġamze-i ğammāz ile olduñ raḫībe dil-nevāz
Cān-ı Tīġī gibi ammā dil-figār itdün beni

26¹⁶¹*Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün*

¹⁵⁹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 554. vr. 42a.

¹⁶⁰ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849. vr. 107b.

¹⁶¹ *Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3795. vr. 36a.

Doğuz kat defter itseñ döne döne çarh-ı gerdanı
Ne mümkündür ki tañrîr ola Kâğıd-ñâne seyranı

Ñıran itmiş şanurlar mihr ile meh burc-ı âbîde
Gören ol cüy-ı dil-cü içre ‘ aks-i rüy-ı cânanı

Çemen taht-ı zümürüd bir kavuğ çetr-i hümâyûnı
Anuñ tahtında her serv-i sehi-ğad sāye sultānı

Kef-i cânāne üzre āşiyān itmek hevāsıyla
Çıqupdur murğveş eflāke mihrüñ küy-ı ğalñanı

Metā‘ -ı zevki alup rāygān cân şoñbetin eyler
Revān iden bu seyre Tîğiyā nağd-i dil ü cânı

27¹⁶²

Mef‘ülü Mefā‘îlü Mefā‘îlü Fe‘ülün
Hicründe yanup dāğ-ı dil-i pür-ğam açıldı
Âbdāl durur hānğah-ı mâtem açıldı

Sāğar gice kan ağlamadan olmadı hālî
Meclisde meger kışşa-i cām-ı Cem açıldı

İtdüm yine gül gibi çeküp çāk-i girîbān
Şerh itmek için rāz-ı dili sinem açıldı

Âyîne-i dilden silinüp jeng-i kudüret
Ğam gitdi şafā buldı gönüller hem açıldı

Gülzār-ı cihān ÷olsa n’ola şevğ ile Tîğî
Hengām-ı bahār irdi yine ‘ālem açıldı

Kıt’alar

1¹⁶³

[Tārîh-i Fetih-i Egri]

Fe‘ilâtün Mefā‘ilün Fe‘ilün
Geldi sultān Mehemmed ol şeh-i dîn
Kāfirüñ cümle bütlerini şıdı

Gelmeyüp şadrına Kıral Ya‘ ni
Kaçdı ‘ avret gibi o kâhbe gidi

Toğrusı bu ki egrisi anuñ

¹⁶² Kâsimî, *Bahrü’l-Ma’ârif*, Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Koleksiyonu. ASL Mec 625. vr. 219a.

¹⁶³ *Şâh u Gedâ*, Bibliotheque Nationale de France, Supplement Turc 367. vr. 84a.

Nice biñ top ile tñfek yidi

Fethine cān u baş ile çalısup
Geçdi serden o yolda nice

Göricek anı Tīgi tārihin
Rāstı bu alındı Egri didi

2¹⁶⁴

Tārih-i Tīgi Beg Berāy-ı Şerif Efendi

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün
Görüp ol mefhar-ı eşraf-ı şerifü' z-zātı
Edrine şehrine teşrif-i şerif oldu didüm

Naḥv olup levḥ-ı havâırda olan
Şahn-ı minā gibi her gūşe laṭif oldu didüm

Göricek 'adl ile teşrifini tārihin o dem
Hākim-i Edrine dād ile Şerif oldu didüm

3¹⁶⁵

Tārih-i Tīgi Beg Berāy-ı Civān Ḥod Goft

Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün

Di ki şoldı o gonca-i ra' nā
Almadın behre nev-civāniden

Ḥün-ı dil nūş idüp şehid oldu
İçmedin āb-ı zindegāniden

Āh idüp Tīgi didi tārihin
Gütdi bikrümde mülk-i fāniden

4¹⁶⁶

Mef' ulü Fā' ilātü Mefā' ilü Fā' ilün

'Iyd-ı vişāle cānumı irgürmek isterem
Bu cāme-i fenāyı değiştirmek isterem

'Aşkı koyup tarik-i ferāgat diler gönül
Ol i' tikāddan anı döndürmek isterem

5¹⁶⁷

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

¹⁶⁴ *Mecmū'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 897. vr. 185a.

¹⁶⁵ *Mecmū'a-i Eş'âr*, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962. vr. 73a.

¹⁶⁶ Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu *age.*, s. 1692.

¹⁶⁷ Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu *age.*, s. 1693.

Bir ‘aceb cem‘ iyyeti var ihtisâb ocağının
Çarh-ı kec-rev kılmamış bu ittifâkında gâlağ

Kâtibi meflûc u ağa a‘ rec ü nâ-pâydar
Kethüdâ yek-çeşm ü nâzır nîm-ten nâ’ib şağat

Bir der-âmed gelse beş kişi tokuz gözlü olur
Nâ’ib ü ağa birer pây üzre turur hem çü bağ

6¹⁶⁸

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

Ey gönül şahn-ı çemende leb-i deryâ seyrin
Bir şanemle idegör kâm alasuñ dünyâdan

Yohsa bir dişleri dür kâmeti serv olmayıcağ
Ne yatar şahn-ı çemenden ne çıkar deryâdan

7¹⁶⁹

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Âşaf-ı a‘ zam ‘ Alî Paşa-yı hâş
Yapdı çün bir çârsü-yı bî-bedel

Tîğiyâ târihin eylerseñ su‘ âl
Sûk-ı ra‘ nâ-yı ‘ Alî Paşaya gel

8¹⁷⁰

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

Çaradan âlet oñarur her dem
Tâ olunca zamâne âdemîsi

Geçmek için bu baır-ı fâniden
Oldı tâbüt-ı fâtiğâ gemisi

9¹⁷¹

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

Bu menzilde ayakdaşuñ bulunmaz ey kemân-ebrû
Hâdengün turfetü’l-‘ayn içre ‘uşşâka neler işler

Ne idi şaşt-ı himmetle çeküp iç kabzadan atmağ
Felekde rûzigâr el virse bir kez ey kemânkeşler

¹⁶⁸ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2196. vr. 90b.

¹⁶⁹ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 700. vr. 18b.

¹⁷⁰ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 464. vr. 68a; Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu *age.*, s. 1692.

¹⁷¹ *Mecmû‘a-i Eş‘âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 533. vr. 188b.

Matla'lar**1**¹⁷²

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün
 Çeşm-i cānān üzre yañlış şanmañuz ebrü görüp
 Şiḥḥatıyçün nüsha yazmışlar anı şayru görüp

2¹⁷³

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün
 Dem-i vuşlat gibi hürmetlü olurdu dem-i 'ıyd
 Olmasa herkese bir yılda iki 'ālem-i 'ıyd

3¹⁷⁴

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün
 Kūhken eyledi ma' müre-i 'aşkı ābād
 Qays-ı Āmir diyü Mecnūna 'aceb kim qodı ad

4¹⁷⁵

Mefā' ilün Fe' ilātün Mefā' ilün Fe' ilün
 Lebūnden olsa n'ola 'āşıka 'itāb lezīz
 Ne deñlü telḥ ise meste gelür şarāb lezīz

5¹⁷⁶

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün
 Baña beñzer ne bu ğam-ḥānede bir ğam bulunur
 Ḥāk-i zilletde benüm gibi ne ādem bulunur

6¹⁷⁷

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 Belā kūhında şanmañ yok yire Ferhādı qalmışdur
 Dimāğında anuñ var ise Şirīn dādı qalmışdur

7¹⁷⁸

Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün Mefā' ilün
 'Amelüm recā-yı vaşluñ şanasın cihān benümdür
 Emelüm hevā-yı la' lüñ nitekim bu cān benümdür

8¹⁷⁹

¹⁷² Bilge Kaya, *agt.*, s. 184.

¹⁷³ Bilge Kaya, *agt.*, s. 298.

¹⁷⁴ *Mecmū'a-i Eş'ār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

¹⁷⁵ Bilge Kaya, *agt.*, s. 327.

¹⁷⁶ Bilge Kaya, *agt.*, s. 369.

¹⁷⁷ Bilge Kaya, *agt.*, s. 403.

¹⁷⁸ Bilge Kaya, *agt.*, s. 426.

¹⁷⁹ Bilge Kaya, *agt.*, s. 475; *Mecmū'a-i Eş'ār*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye K. 63. vr. 41a; Namık Açıkgoz, *Riyāzū'ş-Şu'arā*, KTB. Yayınları Ankara 2017. e-kitap: http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54137_540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0 [Erişim Tarihi 05.03.2018]. s. 97;

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün
 Şanma cânâ gamzeñ ucından iren peykân çıkar
 Şöyle bil ey kaşları yâyum o çıkmaz cân çıkar

9¹⁸⁰

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Yıkar bir ayağ ile ' âlemi bilmem ne hikmet var
 Şarâb-ı telh ile sâķide beñzer acı kuvvet var

10¹⁸¹

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün
 Şanma dil yâr itdügi cevri ü sitemden incinür
 Düşmene maşşuş olan luş u keremden incinür

11¹⁸²

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Cihânı şanma ey dil hân-kâh-ı zevk ü ' âlemdür
 Sürürî gam huzûrî pür-elemdür sürî mâtemdür

12¹⁸³

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Lebün emsem diyen dil hastalardan naķd-i cân ister
 Dem-i vaşlına şalib olana dir kim zamân ister

13¹⁸⁴

Mef' ülü Fâ' ilâtü Mefâ' ilü Fâ' ilün
 Şol ten ki za' f-ı hecr ile cânâna şarmaşur
 Bir riştedür ki dâmda murğâna şarmaşur

14¹⁸⁵

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün
 Beni bir fırkaya şaldı ki şıgımaz nâmı bu bahra
 Zebân-ı Fâriside ' atf-ı tefsiri perişândur

15¹⁸⁶

Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün

Bekir Kayabaşı, *Kaf-zâde Fâ'izi'nin Zübdetü'l-Eş'âr*, İnönü Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya 1997. s. 208.

¹⁸⁰ Bilge Kaya, *agt.*, s. 552; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 7296. vr. 8a; Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu, *age.*, s. 1692; Bekir Kayabaşı, *aget.*, s. 208.

¹⁸¹ Bilge Kaya, *agt.*, s. 611.

¹⁸² Bilge Kaya, *agt.*, s. 692.

¹⁸³ Bilge Kaya, *agt.*, s. 780.

¹⁸⁴ Bilge Kaya, *agt.*, s. 785.

¹⁸⁵ Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu, *age.*, s. 1691.

¹⁸⁶ *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 9855. vr. 89a; *Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1560. vr. 45b; Niyazi Adıgüzel, Raşit Gündoğdu, *age.*, s. 1692; Bekir Kayabaşı, *aget.*, s. 208.

Rište-i cān ile ol Yūsuf'a t̄alib olanuñ
 ʿĀķıbet seyr idesüz ipliği bāzāra çıkar

16¹⁸⁷

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün
 Tırāş itse haṭın qor hāli üzre müyını dil-dār
 Bilür kim fitne-i āhır zamāndur necm-i ğisūdār

17¹⁸⁸

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
 Şi' r-i cān-baḥşum kaçan ol kāmēt-i mevzūn oqur
 Her edāda nice biñ sihr eyleyüp efsūn oqur

18¹⁸⁹

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
 Kaş çatup hañçerin ol şeh kaçan a' dāya çeker
 Gönlüm orada qalır cān ise buraya çeker

19¹⁹⁰

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün
 Gözüñ bu fitne-i ser-mest-i dā'imdür amān bilmez
 Müjeñ bī-raḥm bir ḥiddetlü zālimdür amān bilmez

20¹⁹¹

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
 Sākin-i künc-i ğamuz t̄alib-i vuşlat degülüz
 Yāri āğyār ile seyr itmege ḥasret degülüz

21¹⁹²

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
 Gāh engüştüñ şıķup gāhī elüñ t̄utmazdı pek
 Olmasa ḥātemde ey sīmīn-beden taşdan yürek

22¹⁹³

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün
 Süleymān-ı zamāna pend ider ger mūrı söyleseñ
 Ne kuşdur ol dir imiş Hüdhüde ʿ usfūrı söyleseñ

23¹⁹⁴

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

¹⁸⁷ *Mecmū'a-i Eş'ār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

¹⁸⁸ *Mecmū'a-i Eş'ār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

¹⁸⁹ Bilge Kaya, *agt.*, s. 813.

¹⁹⁰ *Mecmū'a-i Eş'ār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

¹⁹¹ *Mecmū'a-i Eş'ār*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

¹⁹² Abuzer Kalyon, *agt.*, s. 178.

¹⁹³ Abuzer Kalyon, *agt.*, s. 269.

¹⁹⁴ Abuzer Kalyon, *agt.*, s. 362.

Ṭurmayup ʿahdde didüm itdün cefâlar bilmiş ol
Didi bu ʿahd içre çoğdur bî-vefâlar bilmiş ol

24¹⁹⁵

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
Perişân itmiş iken ʿaqlumı ser-cümle ol kâkül
Nedür ey gül o destâr-ı perişânuñdaki sünbül

25¹⁹⁶

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
Dem-i vuşlatda cân virdüm nazâr kılmadı cânânım
İrişdüm ʿıyda ammâ kim kabûl olmadı qurbânım

26¹⁹⁷

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
Yitirdüm gerçi ʿaqlı ʿaşq ile ey yâr-ı sîmîn-ten
Cünün vâdîlerin öğrendi gönlüm her zebân bir fen

27¹⁹⁸

Fâʿîlâtün Fâʿîlâtün Fâʿîlâtün Fâʿîlün
Gelmesün bir dem leb-i dil-berle hem-dem olmayan
Gelmesün bezm-i şafâya câm ile Cem olmayan

28¹⁹⁹

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
Seferden geldi rûz-ı ʿıydda ol meh-i tâbân
Mübeddel oldı rûz-ı vaşla şâm-ı rûze-i hicrân

29²⁰⁰

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
Ṭarîķin bilmeyüp öykündigiyçün kûyuña ey meh
Sipihri yollayup pâ-mâl idermiş keh-keşân geh geh

30²⁰¹

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
Saña ey gül o gülgün câmeyi kim dikdigin duyduğ
Buluşduğ çârsü-yı bâğ-ı hüsnünde dikenlerle

¹⁹⁵ *Mecmûʿa-i Eşʿâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

¹⁹⁶ *Mecmûʿa-i Eşʿâr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 897. vr. 93a.

¹⁹⁷ Abuzer Kalyon, *agt.*, s. 650.

¹⁹⁸ Abuzer Kalyon, *agt.*, s. 776.

¹⁹⁹ *Mecmûʿa-i Eşʿâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.

²⁰⁰ Abuzer Kalyon, *agt.*, s. 937.

²⁰¹ *Mecmûʿa-i Eşʿâr*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi 476. vr. 147a.

Sonuç

Tezkireler ve çeşitli biyografik kaynaklarda hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilen ancak yazmış olduğu herhangi bir eseri günümüze ulaşmayan 16. yüzyıl divan şairlerinden biri de Tîğî'dir. Aslen Edirneli olan şairin asıl adı, Mehmed'dir. Edirne Sarayı'nda yetişerek buradan sipahi olarak çıkmış, daha sonra Dergâh-ı Âlî'de müteferriklilik ve Edirne'de ihtisap ağalığı görevlerinde bulunmuştur. 1027/1617 yılında vefat etmiştir.

Yazmış olduğu tarih manzumeleri ve musammatlarıyla meşhur olan Tîğî'nin Kemâl-paşa-zâde'nin *Niğâristan* adlı eserini Farsçadan Türkçeye tercüme etmiş ancak müsvedde hâlinde kalan bu eser, daha sonra kaybolmuştur. Kaynaklarda bu eser dışında şairin bir de *Dîvân* sahibi olduğu belirtilmektedir. Ancak söz konusu bu eser de günümüze ulaşmamıştır.

Her ne kadar Tîğî'nin herhangi bir eseri günümüze ulaşmamış olsa da çeşitli tezkirelerde, biyografik kaynaklarda ve mecmualarda bir divânçe teşkil edecek kadar çok şiiri kayıtlıdır. Şiir mecmualarında kaynakların da belirttiği gibi şairin musammat yazmadaki başarısını teyit edecek kadar musammat türünde yazılmış şiirleri kayıtlıdır. Bu kaynaklarda Tîğî'ye ait 70 gazel, 33 tesdis, 15 tahmis, 13 kıt'a, 1 terki-i bent ve 159 matla olmak üzere toplam 291 manzume tespit edilmiştir.

Klâsik şiir geleneğinin iyi bir temsilcisi olan Tîğî, yazmış olduğu bu şiirlerde mensup olduğu edebî geleneğin sanat anlayışına şekil ve muhteva itibarıyla sadık kalmış ve içinde bulunduğu devrin edebî zevkini bu şiirlere aksettirmede oldukça başarılı olmuştur. O, bütün bunları yaparken yapmacılığa düşmemiş; hayallerini ve düşüncelerini anlatırken sahip olduğu dil hazinesini kullanma hususunda şairlik kabiliyetini fazlasıyla hissettirmiştir. Onun şairlikteki sahip olduğu bu kabiliyeti, yaşadığı dönemde ve sonrasında gerek tezkireciler gerekse de diğer şiir meraklılarınca da takdir görmüştür.

Bu çalışmayla 16. yüzyıl divan şairlerinden Tîğî'nin sahip olduğu çeşitli veçheleriyle tanıtımı yapılmış, her ne kadar mürettep divan sahibi olduğu bilinmesine rağmen bu eseri günümüze ulaşmasa da çeşitli kaynakların taranması neticesinde birçok şiiri ilim âleminin istifadesine sunulmuştur. Tabii ki şaire ait şiirlerin bunlardan ibaret olduğunu söylemek yanlış olur. Farklı kaynakların incelenmesi neticesinde şairin başka şiirlerine tesadüf etme ihtimali her zaman bulunmaktadır.

Kaynaklar

- Açıkgöz, N. (2017). *Riyâzü's-Şu'arâ*. Ankara: KTB. Yayınları. e-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/54137,540229-riyazu39s-suarapdfpdf.pdf?0> [Erişim Tarihi 05.03.2018].
- Adıgüzel, N., Gündoğdu R. (Hızl.) (2014). *Ahmed Bâdî Efendi, Riyâz-ı Belde-i Edirne-20. Yüzyıla Kadar Osmanlı Edirne'si*. Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları.
- Balcı, R. (Çev.) (2014). *Keşfü'z-Zunûn*, C. 2. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Canım, R. (1995). *Edirne Şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Devlilioğlu, F. (2011). *Ansiklopedik Osmanlıca-Türkçe Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Eyduran, A. S. (2009). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkîretü's-Şu'arâ, Tenkitli Metin B*. Ankara: KTB. Yayınları. e-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html> [Erişim Tarihi: 01.03.2018].
- Kavruk, H. (2001). *Şeyhülislam Yahyâ Dîvânı, Tenkitli Metin*. Ankara: MEB Yayınları.

- Kayabaşı, B. (1997). *Kaf-zâde Fâ'izî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*. Malatya: İnönü Üniversitesi SBE, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kazancıgil, R. (Hızl.) (1996). *Abdurrahman Hibrî, Enîsü'l-Müsâmir. Edirne Tarihi, 1360-1650*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları.
- Mecmû'a-i Eş'âr ve Fevâ'id*. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 547. vr. 135a, 138b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Bibliotheque Nationale de France, Supplement Turc 390. vr. 30a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye K. 1565. vr. 105b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 23. vr. 60b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Muallim Cevdet MC 554. vr. 42a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Belediye K. 63. vr. 41a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 5480. vr. 28b, 94a, 118a-b, 178a-b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 11128. vr. 107b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 1724. vr. 22a, 26b, 32b, 34b, 63b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10556. vr. 11b, 46b, 47a
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3873. vr. 36b, 46a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3701. vr. 13b-14a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3560. vr. 73a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10954. vr. 26b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10443. vr. 95a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 11128. vr. 47b, 86a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3795. vr. 18a, 20a, 36a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10982. vr. 41a-b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 3296. vr. 11b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, T 10803. vr. 42b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Universitätsbibliothek Leipzig, B. or. 265. vr. 75a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yazmaları 272. vr. 8a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 139. vr. 35b-36a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 560. vr. 35b-36a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 571. vr. 168a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 583. vr. 106a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 700. vr. 18b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Hk 240. vr. 107a-b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Hk 246. vr. 84a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Hk 984. vr. 104a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 803, vr. 7b, 8b, 49b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Cönk 163. vr. 56b-57a, 107b-108a, 109a-110a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 2907. vr. 22a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz C 4/3. vr. 43b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 801. vr. 17b-18a.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 2860. vr. 112b.
- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1641. vr. 504b.

- Mecmû'a-i Eş'âr*, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 319/1. vr. 23a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 10121. vr. 15b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz Fb 371. vr. 236a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 897. vr. 93a, 185a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 464. vr. 68a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz FB 533. vr. 188b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 7296. vr. 8a
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 9855. vr. 89a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 06 Mil Yz A 1560. vr. 45b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu, 26 Hk 1060/1. vr. 23a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4957. vr. 31b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962. vr. 73a, 159a-160a, 165b,
Mecmû'a-i Eş'âr, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4966. vr. 102a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Nuruosmaniye Kütüphanesi 4967. vr. 135a-135b, 142a-142b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Oğuz Ergeç Özel Koleksiyonu. vr. 317b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2109. vr. 43a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2196. vr. 90b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Selimiye Kütüphanesi, 22 Sel 2309. vr. 66a, 170a, 172b,
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Ali Nihat Tarlan 21. vr. 33a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Atıf Efendi 2254. vr. 106a-b, 108b-109a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3398. vr. 104a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3849, vr. 99a-b, 107b, 108b, 109b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 5434. vr. 218b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud 5301. vr. 12b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Hafid Efendi 476. vr. 147a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Süleymaniye Kütüphanesi, Hâlet Efendi 784. vr. 29b-30a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1965. vr. 172b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1985. vr. 50a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Universitätsbibliothek Leipzig B. or. 265. vr. 13b, 22b, 77a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 312. vr. 129b-130a, 133a-b, 157b-158a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 325. vr. 75a-b.
Mecmû'a-i Eş'âr, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 383. vr. 13a.
Mecmû'a-i Eş'âr, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 395. vr. 70a;
Mecmû'a-i Eş'âr, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi 981, vr. 47a.
Mecmû'a-i Kasâ'id, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 3424, vr. 194a, 195a, 196a, 197a-b, 199b, 227a, 246b, 247a-b.
Şâh u Gedâ, Bibliotheque Nationale de France, Supplement Turc 367. vr. 84a.
Şühî, Dîvân, Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum 234. vr. 43b-44a.
Zavotçu, G. (2009). *Zehr-i Mâr-zâde Seyyid Mehmet Rızâ, Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Tezkiresi*. Ankara: KTB. Yayınları. E-kitap: <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83506/zehr-i-mr-zade-seyyid-mehmed-riza---tezkire-i-riza.html>. [Erişim Tarihi: 01.01.2017].

